

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”SÅ FORT CORONAN BLIR VÄRRE FÅR VI FÄRRE KONTAKTER”

Om socialarbetares upplevelser av covid-19 pandemins
effekter på arbetet med våldsutsatta kvinnor

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education
credits

Kandidatnivå

Vårtermin 2021

Författare: Ida Marie Tapper och Jasmin Mortazavi

Handledare: Lena Sawyer

Antal ord: 19256

Abstrakt

Titel: "Så fort coronan blir värre får vi färre kontakter"- om socialarbetares upplevelser av covid-19 pandemins effekter på arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Författare: Ida Marie Tapper och Jasmin Mortazavi

Syftet med studien har varit att undersöka hur arbetet med våld i nära relationer för socialarbetare ser ut, och de strategier de använder för att hantera arbetet. Syftet var också att undersöka om och i så fall på vilket sätt deras arbete har förändrats under covid-19 pandemin. Studien har en kvalitativ ansats där vi gjort semistrukturerade intervjuer med tre socialsekreterare och två anställda på kvinnojourer. Vår insamlade empiri har analyserats med hjälp av tematisk analys utifrån de teoretiska begreppen professionellt handlingsutrymme och copingstrategier. Resultatet visar att våld är ett svårt ämne som påverkar dem som arbetar med det, särskilt om inte tillräckligt stöd kan ges till den utsatta. Pandemin har gjort det svårare för våldsutsatta att nå den hjälp de behöver något som socialarbetarna är medvetna om. Pandemin har även påverkat socialt arbete på så vis att det skett en digitalisering av de flesta klientkontakter för att följa smittsäkra arbetsmetoder. Slutsatsen är att den digitala omställningen har både för och nackdelar men det anses fortfarande behövas handlingsutrymme att själv besluta om att kunna träffa sina klienter, både för socialsekreterare och för de som arbetar inom kvinnojourer. Ytterligare en slutsats är att det kollegiala stödet, handledning och utbildning ses som centrala delar för att hantera arbetet med våld i nära relationer. Vår tolkning är att ett flertal känslolokaliserade strategier används för att hantera arbetet. Att ge verktyg i form utbildning om våld i nära relationer för alla som arbetar inom socialt arbete skulle kunna underlätta för både de våldsutsatta och yrkesverksamma är vår slutsats.

Nyckelord: covid-19, våld i nära relationer, handlingsutrymme, copingstrategi, socialarbetare

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställning	7
1.3 Studiens relevans för socialt arbete	8
1.4 Begreppsförklaringar	9
1.5 Avgränsning	9
1.6 Förförståelse	10
1.7 Uppsatsens fortsatta disposition	10
2. Bakgrund	11
2.1 COVID-19	11
2.2 Våld i nära relationer	12
2.3 Samhällets ansvar	14
2.3.1 Att utreda våldsutsatta vuxna	15
2.3.2 Kvinnojourer	16
2.4 Att påverkas av arbetet med våldsutsatta	17
3. Tidigare forskning	19
3.1 Socialtjänstens arbete med våld och dess svårigheter	19
3.1.1 Bostadsfrågan	20
3.1.2 Olika bedömningar	21
3.1.3 Bristande utbildning och kompetens	21
3.1.4 Hantera arbetet	22
3.2 Katastrofer och krisers påverkan på våld i nära relationer	22
3.3 Våldet under covid-19	24
3.4 Socialtjänst och socialt arbete under kriser och katastrofer	25
3.5 Socialsekreterares arbetsbörda	27
4. Teoretiskt ramverk och begrepp	28
4.1 Professionellas handlingsutrymme	28
4.2 Coping	30
4.3 Teoretiskt ramverk	31
5. Metod	33

5.1 Val av metod	33
5.2 Urvalsprocess	33
5.3 Genomförande av intervjustudien	35
5.4 Bearbetning av empirin	36
5.5 Analysmetod	37
5.6 Studiens tillförlitlighet	38
5.7 Forskningsetiska överväganden	40
5.8 Arbetsfördelning	42
6. Resultat och analys	44
6.1 Våld i nära relationer	44
6.2 Svårhanterat ämne	47
6.3 Att hantera arbetet	49
6.4 Verksamheten under pandemin	53
6.4.1 Att inte mötas	56
6.5 Sammanfattning resultatdel	60
7. Avslutande diskussion	62
8. Referenslista	64
9. Bilagor	69
Bilaga 1. Informationsbrev till respondenter	69
Bilaga 2. Intervjuguide	70

Förord

Först av allt vill vi tacka våra respondenter som ställde upp med sin tid att bli intervjuade av oss. Vi är otroligt tacksamma för ert deltagande och att ni delade med er av era erfarenheter och tankar! Utan er hade det inte blivit någon uppsats. Vi vill även tacka vår handledare Lena Sawyer för goda råd och kloka kommentarer.

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Covid-19 pandemin har i nuläget pågått i mer än ett år och redan i början av pandemins start förväntades det påverka människor och samhället i stor utsträckning. I början av 2020 uppmanade FNs generalsekreterare António Guterres styrande i alla länder att se över sitt skydd mot våld i nära relationer som en viktig åtgärd för att försöka dämpa effekterna av ökningen av våldet under covid-19 (FN 2020). Sveriges Kommuner och Regioner rådde kommuner under samma period att förbereda sig för att trycket på dem skulle öka under och efter pandemin, och uppmanade kommunerna att stärka stödet till våldsutsatta (SKL 2020). Larmrapporter världen över vittnar om att våldet i hemmen ökar under pandemin. Exempelvis rapporteras det från Kina att under februari månad 2020 tredubblades anmälningarna om våld i hemmet (Rauhaus et al 2020) och i Frankrike ökade anmälningarna med en tredjedel efter att landet satts i karantän (SKL 2020). Även från Indien rapporteras dubbelt så många anmälningar om våld i nära relationer bara under den första veckans utgångsförbud kopplat till covid-19 (ibid). Även siffror från Sverige visar på en ökning av våld i hemmet under pandemin. Under 2020 gjordes 16 461 anmälningar om misshandelsfall mot kvinna i en närstående relation vilket innebär en ökning på 15,4 procent mellan åren 2019 och 2020 (Huskurage 2021).

Den strategi för att minska smittspridningen av Covid-19 som Folkhälsomyndigheten och Sveriges Regering går efter baseras på social distans och isolering. Isolering har gett upphov till en ökad risk för att drabbas av våld i nära relationer (Jämställdhetsmyndigheten 2020). Till följd av smittskyddets restriktioner om minskade kontakter, arbete och studier på distans samt självisolering innebär det att många av de naturliga arenorna där våldet skulle kunna uppmärksammas inte längre finns (Huskurage 2021). Isolering kan innebära att redan utsatta grupper, framförallt kvinnor och barn löper en ökad risk att utsättas för våld. Isoleringen kan även innebära försämrade möjligheter att ta del av samhällets stödinsatser (Jämställdhetsmyndigheten 2020). Sveriges sex delmål i jämställdhetspolitiken är att mäns våld mot kvinnor skall upphöra och på uppdrag av regeringen ska Jämställdhetsmyndigheten stödja kommunerna under pandemin i deras arbete med våld mot utsatta grupper (ibid). Jämställdhetsmyndigheten utkom i februari 2021 med en rapport som bekräftade att redan utsatta grupper blir mer drabbade i krissituationer och att isoleringen kan påverka det stöd och

hjälp som den utsatta kan få, kopplat till covid-19 i Sverige. Socialtjänsten och kommunerna har det yttersta ansvaret för människor som drabbas av våld i nära relationer. I Socialtjänstlagen (5 kapitel 11 § första stycket) står att socialnämnden har skyldighet och ansvar att agera och ge stöd och hjälp till den som har utsatts för brott och även dennes närstående. Socialtjänsten samverkar även med andra enheter som skola och polis för att upptäcka våldsutsatta och risken för att drabbas för våld.

En våldsutsatt kvinna har ofta många olika kontakter för sitt stödbehov där ideella organisationer som exempelvis kvinnojourerna är ett viktigt komplement till den offentliga verksamheten (Kunosson 2019). En sammanfattning av Unizon, som samlar 130 kvinno-, -tjej- och ungdomsjourer i Sverige, visar att fler än någonsin sökt stöd hos Unizons jourer under 2020 (Huskurage 2021). De grupper i samhället som arbetar med våldsutsatta och vanligtvis traumatiserade människor står i frontlinjen för exponering för andras traumaberättelser (Sinisalo & Moser Hällén 2018c). Ingen professionell blir oberörd av att arbeta med traumatiserade människor och professionella hjälpare kan själva drabbas av liknande symptom som de traumatiserade (ibid).

Sammanfattningsvis menar vi att det är intressant att undersöka hur covid-19 pandemin påverkar arbetet för dem som står i frontlinjen med våldsutsatta i sin yrkesroll. Med tanke på den ökning som nu sker av våld mot kvinnor under pandemin, kommer det i sin tur leda till en ökad belastning för de professionella som kan möta upp de våldsutsattas behov. Både inom ideella och offentlig verksamhet.

1.2 Syfte och frågeställning

Mer specifikt intresserar vi oss för att veta hur professionella inom socialt arbete med inriktning på våld mot kvinnor upplever att de behövt förändra sitt arbetssätt under pandemin men också för att själva hantera krav på smittsäkra arbetsmetoder. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur arbetet med våld i nära relationer för socialarbetare har förändrats under covid-19 pandemin. Med tanke på den ökning som nu sker av våld mot kvinnor under pandemin, kan det leda till en ökad belastning för de professionella som möter dessa

våldsutsatta kvinnor. Vilka förändringar har pandemin resulterat till och hur påverkas de professionella av eventuella begränsningar i sitt stödarbete på grund av smittskyddsåtgärder? För att besvara syftet använder vi oss av två frågeställningar då den första frågeställningen bygger upp förståelsen till den eventuella förändringen som skett under pandemin.

Frågeställningar

1. Hur beskriver socialarbetare sitt arbete med våld i nära relationer och de strategier de använder för att hantera sitt arbete?
2. Hur beskriver socialarbetare att deras arbete med våldsutsatta kvinnor har förändrats under covid-19?

1.3 Studiens relevans för socialt arbete

Våld i nära relationer är en aktuell fråga i dagens samhälle som för det mesta drabbar kvinnor. De våldsutsatta kvinnorna blir bland annat utsatta för olika sorters partnervåld i deras hem, denna form av våld kan leda till allvarliga hälsoeffekter för kvinnan (Mattsson 2017). Den ofrivilliga isolering som gäller på grund av pandemin kan i sin tur resultera i ännu mer negativa effekter för den våldsutsatta kvinnan (Jämställdhetsmyndigheten 2020). Vi befinner oss i en pågående pandemi som kommer ha en stor påverkan på det sociala arbetet och samhället under en lång period framöver. Våld i nära relationer är en viktig samhällsfråga som bör uppmärksammas så att det ska förekomma mer material för de professionella som arbetar med våldsutsatta. För att åstadkomma ett bredare perspektiv på frågan riktar vi oss till ett flertal verksamheter i samhället, i detta fall socialtjänsten och kvinnojouren. Detta kan resultera till en tydligare inblick på vilka utmaningar som förekommer inom arbetet med våld i nära relationer i allmänhet och till följd av Covid-19. Det innebär även ett tillfälle till att få en djupare förståelse för socialarbetares erfarenheter av pandemins effekter för arbetet med kvinnor som är våldsutsatta. Denna studie har således möjlighet att tillföra betydelsefull kunskap gällande hur våld i nära relationer påverkas av en pågående pandemi och kunskap är av betydelse för socialt arbete eftersom att det då kan bli möjligt för socialarbetare att vara i beredskap inför svåra kommande tider. Vi anser att syftet med studien är viktig eftersom risken för att drabbas av våld är ett socialt problem och det är intressant att få ta del av hur

rådande situation där pandemins krav på smittsäkra arbetsmetoder parallellt med att kunna erbjuda viktiga samhällstjänster och service för våldsutsatta har påverkats.

1.4 Begreppsförklaringar

FREDA-bedömningsmetoder består av tre standardiserade metoder från Socialstyrelsen som är tänkta att användas inom socialtjänsten och andra verksamheters arbete mot våld i nära relationer (Socialstyrelsen 2014). Här nedan beskrivs kortfattat FREDA-bedömningsmetoder då det är centralt begrepp i studiens analysdel. Detta för att underlätta fortsatt läsning och med syfte att tydliggöra innebörden av begreppet då analysdelen innehåller ett flertal upprepningar av FREDA.

FREDA-kortfrågor är ett stöd för att fråga om våld och identifiera våldsutsatthet. Tanken är att det kan vara ett stöd för professionella att ta upp frågan om våld och dessa “kortfrågor” är i första hand avsedda för att användas i intervjuform att fråga om våld inom socialtjänst.

FREDA-beskrivning och *FREDA-farlighetsbedömning* används om det framkommer att den utsatte är våldsutsatt. Det är en hjälp att få en uppfattning om våldets karaktär och har mer ingående frågor för att bedöma behov av stöd och skydd (Socialstyrelsen 2014).

1.5 Avgränsning

Både kvinnor och män utsätts för och utövar våld i nära relationer, i både heterosexuella och samkönade relationer (Mattsson 2017). Vi har dock valt att avgränsa vår studie till att handla om kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Denna avgränsning gör vi dels med tanke på att vi tar upp kvinnojourer och har med två respondenter från denna arbetsgrupp i studien vars verksamhet endast gäller kvinnor och tjejer, med tillhörande barn för deras skyddande boende. Avgränsningen görs också för att vi har en tidsram att förhålla oss till samt att det produceras en mängd litteratur kring mäns våld mot kvinnor. Uppsatsen tar inte upp våldet specifikt och inte heller olika förklaringsmodeller för varför våld i nära relationer uppstår. Fokus för vår studien ligger på enskilda socialarbetares upplevelser och beskrivningar av deras arbete med

våld i nära relationer och om hur covid-19 pandemin påverkar och gett konsekvenser för dem i deras arbete.

1.6 Förförståelse

Den ena av oss har arbetat inom psykiatrin som boendestödare i sex år och har där kommit i kontakt med ämnet våld i nära relationer genom bland annat internutbildning om ämnet genom Göteborg stad. Inom arbetet som boendestödare har den ena av oss på så sätt också haft ett nära samarbete med socialsekreterare och besökt kvinnojour i samband med klientarbete.

Ytterligare förförståelse kan påverka studien då vi haft kurser i utbildningen som handlat om utredningsarbetet för barn och familj, sociala problem och utsatthet. Vi har tänkt på att förhålla oss till vår tidigare kunskap och förståelse om ämnet och den eventuella påverkan på vår studie under arbetets gång. Detta är något vi också diskuterar under avsnittet om studiens tillförlitlighet längre fram. För den andra av oss är kursen om barn, ungdom & familj, den enda förförståelse som har berört om ämnet våld i nära relationer. Bortsett från detta så har den ena alltså ingen tidigare förförståelse.

1.7 Uppsatsens fortsatta disposition

Fortsättningsvis efter studiens syfte och problemområde presenterats följer det andra kapitlet där vi ger en fördjupad bakgrund om covid-19 och kopplingen till ökat våld i nära relationer globalt men även en presentation om Sveriges smittskyddsåtgärder för att hindra fortsatt smittspridning. Bakgrunden innehåller ytterligare avsnitt om våld i nära relationer, socialnämndens ansvar och arbetet med våld i nära relationer samt kvinnojourens plats i samhället. I det tredje kapitlet presenteras tidigare forskning som är relaterat till våld i nära relationer och socialt arbete. Vidare i det fjärde kapitlet förklarar vi studiens teoretiska begrepp vi använder oss av för vår analys. I kapitel fem redogörs uppsatsens metodval samt diskussion om tillvägagångssätt. En redovisning för studiens resultat och analys presenteras i det sjätte kapitlet och avslutningsvis för att binda samman vårt resultat presenteras en avslutande diskussion i det sjunde kapitlet.

2. Bakgrund

2.1 COVID-19

Det finns ett stort antal virus inom Coronavirusfamiljen och de flesta drabbar olika djurarter. Några få av virustyperna kan i sin tur smitta mellan djur och människa (Folkhälsomyndigheten 2020). Den 31:a december 2019 fick World Health Organization bekräftat att det identifierats ett tidigare okänt coronavirus i staden Wuhan i Kina som drabbade och smittade människor (WHO 2020). Sjukdomen som viruset orsakar får namnet COVID-19 och den 11:e mars 2020 klassar WHO sjukdomen som en pandemi vilket innebär att det sker en så omfattande smittspridning av sjukdomen till världens alla kontinenter, drabbar många människor och har samhällspåverkan. I de flesta fall orsakar COVID-19 milda förkylningssymptom så som torrhosta, trötthet, halsont och feber och vissa personer som smittats visar inga symptom alls. Men 15% av dem som drabbas av sjukdomen blir allvarligt sjuka och får andningssvårigheter (ibid). Hög ålder och bakomliggande sjukdom har identifierats som riskfaktorer som kan leda till svårare sjukdom (ibid). Med det stora antalet smittade och sjuka är viruset en utmaning för myndigheterna och hälso- och sjukvården i de drabbade länderna. Enligt Rauhaus et al., (2020) visar länder som Italien, Spanien, Sydkorea och Kina exempel på ett stort och snabbt växande antal insjuknande i COVID-19 redan i tidigt skede av pandemin vilket överrumplade och överbelastade de befintliga sjukvårdssystemen och dess resurser.

I februari 2020 klassade den svenska regeringen det nya coronaviruset COVID-19 som en samhällsfarlig sjukdom och öppnade upp för extraordinära smittskyddsåtgärder (Regeringskansliet 2020). Det övergripande målet för Sveriges strategi för att motverka smittspridningen har varit att inte få många insjuknande samtidigt, att alltså ”plana ut” kurvan på smittspridningen genom olika former av begränsningar för allmänheten (ibid). Den svenska strategin för att minska ökandet av smittade i covid-19 lägger stort ansvar på individen själv för att förhindra smittspridning i samhället. Istället för att stänga ner samhället helt och lagstadga om förhållningssätt så som med ett utgångsförbud för allmänheten under vissa tider på dygnet, har den svenska regeringen tillsammans med Folkhälsomyndigheten i Sverige istället gått ut med allmänna råd och nationella föreskrifter om hur alla bör bete sig för att minska smittspridningen (Regeringskansliet 2020). Att hålla avstånd till varandra, inomhus som utomhus, undvika trängsel och att stanna hemma vid sjukdomssymptom samt även begränsa nya sociala kontakter är några av de rekommendationer som getts till

allmänheten. Studier ska i viss mån ske på distans och dem som kan arbeta hemma uppmanas att göra det (Krisinfo 2020). Vidare har den svenska strategin för att motverka smittspridning successivt förstärkts med att den 8:e januari 2021 antog svenska riksdagen den tillfälliga lagen ”lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridningen av sjukdomen COVID-19” och gäller till och med september 2021 (Regeringskansliet 2021). Exempel på begränsningar i samhället är exempelvis i antalet personer vid sammankomster som får träffas samtidigt, butiker får endast ha ett x-antal besökare åt gången och restauranger, cafeer och barer har restriktioner i öppettider och matdistribution (krisinfo 2020,; Regeringskansliet 2021).

2.2 Våld i nära relationer

Både män och kvinnor drabbas av våld i nära relationer, dock finns det särskilda grupper som är mer drabbade i jämförelse med andra. I enlighet med socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (Socialstyrelsen 2016) är det oftast äldre kvinnor, kvinnor med utländsk härkomst, kvinnor med missbruksproblem, kvinnor som drabbas för hedersrelaterad våld och kvinnor med funktionsnedsättning. (ibid). Den kunskap som finns idag om våld är att mäns våld mot kvinnor är mer omfattande och allvarigare än kvinnors våldsutövning mot män (Mattsson 2017) och det är mer vanligt att kvinnor drabbas utav grövre våld som leder till sjukvårdsinsatser (Socialstyrelsen 2016). FN:s världshälsoorganisation har från 2002 bedömt mäns våld gentemot kvinnor som en väsentlig folkhälsofråga och fört fram just våldet mot kvinnor som en viktig fråga i folkhälsoarbetet (Socialstyrelsen 2016).

Världshälsoorganisationen WHO (2013) har fastlagt en förklaring av våld baserat på fyra olika typer av våld. Dessa är *psykiskt, fysiskt, sexuellt våld* och *försummelse*. Med hjälp utav att man har en omfattande förklaring av våld kan man därefter räkna in handlingar som inte med nödvändighet behöver resultera till skada eller död, men som däremot medför till en stor påfrestning för människan, familj och samhället. Effekterna av våldet kan vara akuta eller under ytan och kan även finnas kvar under en lång period efter övergreppet. Ifall konsekvenserna endast förklaras i termer av skada och död avgränsas möjligheterna till att begripa våldets fulla utsträckning (Socialstyrelsen 2016). Våld i nära relationer kan också leda till svåra sociala problem och våldet framställs även som ett jämställdhetsproblem som förhindrar våldsutsattas friheter och deras mänskliga rättigheter (WHO 2013). Enligt

socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens handbok om våld i nära relationer (2016) utgör våldet vanligtvis en sammankoppling olika handlingar. Bortsett från de olika våldstyper som har nämnts kan förövaren utföra ekonomisk kontroll genom att hindra den utsatta att ha medinflytande i den gemensamma ekonomin. En annan form utav våld är *materiellt våld* som kan handla om stöld och skadegörelse av den utsattas personliga saker. Utöver grovt våld och sexuellt övergrepp är även handlingar som inte benämns som brott enligt lagstiftningen förekommande, som bland annat känslomässig utpressning, isolering från omgivning och verbala kränkningar. Med tanke på att sådant våld oftast sker inom hemmet blir det nästan aldrig uppmärksammat av utomstående.

Den som drabbas för våld kan både få psykiska och fysiska besvär, både långsiktigt och kortsiktigt. Det kan resultera i att man får ångest, depression och posttraumatiskt stressyndrom. Depression kan vara en respons på att man har utsatts för våld. Andra exempel för psykisk ohälsa till resultat av våld är lågt självförtroende, den våldsutsatta personen ändrar personlighet och isolerar sig själv. Den våldsutsatta kan även bli utagerande och börjar med att utföra våld mot andra och bli destruktiv mot sig själv. Den som blir utsatt för våld kan också påverkas genom att den avstår från vissa platser eller personer. (Socialstyrelsen 2016).

Enligt Brottsförebyggande rådet polisanmälades 23 200 fall av misshandel från kvinnor som var över 18 år vid 2020, i 80 procent av målen kände kvinnan våldsutövaren. Bortsett från att mäns våld mot kvinnor oftast är grövre och allvarigare sker det även mer upprepat. Enligt Brå var omkring en femtedel av misshandelsbrotten som anmälades under 2019, misshandel av en närstående där offret hade haft eller hade en parrelation med denna. Men även anmäld misshandel av närstående genom familj eller släktskap stod för 15 procent av alla misshandelsbrott. Det finns våldsutsatta var som helst i samhället, av den orsaken är det betydelsefullt att vara observant på tecken och signaler på utsatthet för våld. Våld är något som finns i samhällets struktur vilket innebär att det kan bevaras och legitimeras med stöd utav systemet (Mattsson 2017). Det är därför viktigt att vi börjar att prata om våld så att det kan i sin tur synliggöra de som blir drabbade och utsatta av det. Våld i nära relationer är något som påverkar könsskillnader, makt och ojämlikheter som existerar i samhället på en strukturell nivå (ibid).

2.3 Samhällets ansvar

I Sverige har socialtjänsten en central roll för att erbjuda stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn och det stödet har förtydligats och förstärkts vid flera tillfällen sedan slutet av 1990-talet (Enander & Nilsson 2019). Socialtjänstlagen anger också att det yttersta ansvaret för att den enskilda ska få stöd och den hjälp som den behöver ligger på kommunen.

Socialtjänstlagen trädde i kraft år 1982 men först år 2007 infördes en ny paragraf (SoL 5 kap. 11§) som tydliggjorde våldsutsatta kvinnor som en särskild grupp som socialnämnden har ansvar att erbjuda stöd och hjälp till att förändra sin situation (Enander & Nilsson 2019).

Socialtjänsten hade ansvar för våldsutsatta redan innan den nya paragrafskrivningen men det har däremot inte alltid varit så. Det förtydligande om socialtjänstens ansvar som nu finns kan ses som resultatet av kvinnorörelsens och kvinnojourrörelsen kamp från 1970-talet, för att uppmärksamma våldsutsatta kvinnor (ibid). Det ledde till att kvinnojouren startades för att ge stöd och skydd till kvinnor som var utsatta för våld för att sedan föra krav om politisk förändring upp till dagordningen (ibid).

Flera myndigheter och verksamheter är skyldiga enligt lag att anmäla om de vet om eller har misstankar om/iffall en person är drabbad av våld i nära relationer. I enlighet med (SoL) 5 kap 11§ har socialtjänsten skyldighet att hjälpa brottsoffer, kvinnor som är drabbade av våld och barn som far illa. Denna bestämmelsen innefattar alla brottsoffer oberoende av kön och ålder. Samtliga kommuner har ett stort ansvar att med stöd från socialtjänsten kunna tillhandahålla hjälp för de som behöver det, detta nämns i SoL 2 kap 1 § (Mattson 2017). Socialtjänstens ansvar är att identifiera och därefter kunna motivera hur och när målen ska uppfyllas, när man tar emot våldsutsatta personer. En utgångspunkt för att socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kunna tillhandahålla den våldsutsatta personen vård, hjälp och stöd är det viktigt att utsattheten för våld uppmärksammas.

Socialnämnden ska efter ha utfört en individuell bedömning i varje särskild fall bevilja bistånd till den utsatta och deras närstående, ifall de själva ej kan få sina behov tillgodosedda på annat sätt (4 kap.1§ SoL). Denna förordning gäller bland annat kvinnor som har blivit utsatta för våld av andra än deras närstående. Lagen innefattar även män som är utsatta av våld från närstående exempelvis av deras manliga eller kvinnliga partner eller utav familjen (Socialstyrelsen 2016).

Socialnämnden ska ha möjlighet att tillhandahålla diverse hjälpinsatser inom ett tidigt stadie för den kvinna som är i behov av det. Det förekommer inget villkor på att våldsutövaren ska behöva vara polisanmäld eller dömd för något brott (Socialstyrelsen 2016).

2.3.1 Att utreda våldsutsatta vuxna

Ifall en person söker kontakt med kommunen för att få hjälp och stöd och det kommer fram att hen är våldsutsatt har då socialnämnden en skyldighet och ansvar för att den personen ska få det stöd hen är i behov av. I de fall det inte är helt tydligt att personen enbart ber om att få information ska den enskildes önskan ses som ett förslag om bistånd och därmed fastställas i ett beslut (Socialstyrelsen 2016).

När socialnämnden går igenom en anmälan, ansökan eller på andra vis får kännedom om något som kan leda till någon insats, ska socialnämnden ofördröjligen påbörja en utredning (11 kap. 1 § SoL). Det är däremot ej tillåtet att påbörja en utredning utan den vuxna personens samtycke, dock är det ett undantag om den enskilde är i en sits som kan resultera i åtgärder i överensstämmelse med (LVM) lagen om vård av missbrukare (1988:870), eller ingripande enligt (LVU) lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) (Socialstyrelsen 2016). Personal som arbetar inom socialtjänst har ingen lagstadgad skyldighet att fråga om våldsutsatthet. Socialstyrelsen hänvisar till att det är upp till varje socialnämnd att avgöra när och hur personalen i de olika verksamheterna ska ställa frågor om våld för att identifiera våldsutsatta (Sinisalo & Moser Hällen 2018a; SOSFS 2014:4). Socialnämnden kan ställa frågor till alla klienter, vilket då kallas screening eller bara till en specifik klientgrupp. Det kan också beslutas om att frågan om våld ska ställas till klient först vid misstanke om våldsutsatthet (ibid).

Med akuta behov betyder vad som är behövligt att tillgodose direkt såsom att ordna ett tillfälligt boende ifall den våldsutsatta har varit tvungen att lämna sitt hem. Den våldsutsatta personen kan också behöva stöd med att ta kontakt med Polismyndigheten eller hälso och sjukvården. Ett faställande om akuta hjälpinsatser behövs tas under den aktuella utredningen. I enlighet med allmänna råd kap 7 SOSFS 2014:4 behöver nämnden vara i beredskap att kunna behandla ett ärende om ekonomiskt bistånd som är akut och som rör en våldsutsatt

person. Det är väsentligt att fråga ifall något har bevittnat våldet eller själv blivit utsatt för det. (Socialstyrelsen 2016).

2.3.2 Kvinnojourer

Kvinnojourer är ideella föreningar vars gemensamma uppdrag är att erbjuda rådgivning, stöd och praktisk hjälp åt våldsutsatta men även erbjuda skyddat boende och arbeta opinionsbildande (Sinisalo & Moser Hällen 2018b). Sverige har en lång historia av föreningsliv och ideella organisationer kan utgöra viktiga alternativ till offentlig verksamhet (Kunosson 2019; Sinisalo & Moser Hällen 2018b). Kvinnojoursrörelsen startades som en del av den feministiska rörelsen på 1970-talet vilken kämpade för att lyfta fram våldsutsatta kvinnors situation. Det första skyddade boendet för kvinnor i Sverige öppnades i Göteborg och Stockholm år 1978 (Sinisalo & Moser Hällen 2018b). År 1987 bildades paraplyorganisationen Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige (ROKS) som organiserade kvinnojourer över hela landet. En del bröt sig ur organisationen 1996 och bildade Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund, SKR (numera Unizon), och de allra flesta kvinno- och tjejjourer är idag medlemmar i dessa (ibid).

Kvinnojourer har genom mångårigt arbetet en stor erfarenhet och kunskap av kvinnors våldsutsatthet som är av stor betydelse för de drabbade (Kunosson 2019,; Sinisalo & Moser Hällen 2018b). Att kvinnojourerna inte står under en myndighet ger dem också andra förutsättningar till att ge stöd. Det kan vara av stor betydelse för en våldsutsatt menar Kunosson (2019), att träffa någon som inte representerar en myndighet utan som ger stöd utifrån eget engagemang och utan krav på motprestationer. Varje ideell organisation har frihet att definiera sina egna förhållningsregler för vilka de riktar sin verksamhet och boenden till. De har möjlighet att dra egna gränser avseende kön och ålder till skillnad från socialnämnden (ibid).

Politiska satsningar har gjorts för att stärka samarbetet mellan den ideella sektorn, staten och landstinget och kommunerna. Det resulterade i att det upprättades en överenskommelse med avsikt att stärka samverkan dem emellan år 2008. Överenskommelsen syftar även till att tillvarata de resurser som finns i civilsamhället (Kunosson 2019,; Sinisalo & Moser Hällen 2018b). De flesta kommuner har inte egna skyddande boenden utan tar hjälp av lokala

kvinnjourer när behov uppstår (Kunosson 2019). Socialnämnden kan idag köpa boendeplatser av kvinnjourer men juren måste godkänner uppdraget först. Gör dem det ses dem då som utförare av socialtjänst och underställs vissa krav, såsom journalföring och dokumentation (Kunosson 2019,; Sinisalo & Moser Hällen 2018b). Kvinnojourernas roll i förhållande till kommunen kan ses från olika perspektiv där den senare utvecklingen med ett förstärkt samarbete med socialnämnden kan ses som kvinnojurens arbete uppmärksammas och deras kunskap erkänns. Dock menar Kunosson (2019) att det finns kritiska röster som anser att kommunerna inte tar sitt egna ansvar genom att låta kvinnjourerna stå för våldsutsatta kvinnors behov av säkerhet.

2.4 Att påverkas av arbetet med våldsutsatta

En svårighet som kan uppstå med arbetet med våld är de egna reaktionerna på de berättelser man får ta del av. De som i sitt arbete möter traumatiserade personer kan uppleva liknande känslor som de traumatiserade såsom oro, ångest och sömnsvårigheter. Men hur och i vilken grad den yrkessamma drabbas är individuellt (Sinisalo & Moser Hällen 2018c). Sinisalo och Moser Hällen skriver om socialarbetarens egna upplevelser och reaktioner om att arbeta med våldsutsatta (2018c), författarna menar att socialarbetare många gånger kan vara den första personen som den våldsutsatta delar sin berättelse med och det kan i sin tur väcka starka känslor och minnen för den våldsutsatta men även för den professionella som samtidigt behöver bemöta och hantera dessa känslor. Många gånger kan det upplevas som överväldigande och arbetets krav på dokumentation utsätter socialarbetaren för att möta dessa berättelser upprepade gånger. Genom att få ta del av en våldsamt berättelse och vetskap om att den våldsutsatta inte kommer lämna sin våldsutövande partner, eller kanske väljer att gå tillbaka till relationen samt vetskap om att våldet med största sannolikhet inte kommer att upphöra kan leda till känslor av uppgivenhet och misstro på sin egen förmåga att hjälpa. Det är inte alltid att den professionella är medveten om sina reaktioner och symptom på hur våldsberättelser påverkar dem. Sinisalo och Moser Hällen (2018c) menar på att arbetsledning och organisationen många gånger saknar kunskap och förståelse hur dessa möten kan påverka de professionella. Sinisalo och Moser Hällen nämner även att arbetsplatsens arbetskultur är viktig för hur den professionella kan hantera sitt arbete och dessa traumareaktioner på. Det kan till exempel finns en kultur som söker individuella förklaringsmodeller till ett strukturellt problem på symptomen på våldsberättelser, så att de tas

på allvar. Eller så förklaras symptomen med den enskildes personliga problem, så som att den professionella inte sätter tillräckliga gränser, att socialarbetaren är för ambitiös eller lider brist på sömn istället för att erkänna den sekundär traumatisering som arbetet med våldsutsatta kan leda till (Sinisalo & Moser Hällen 2018c).

3. Tidigare forskning

Här presenteras en överblick av tidigare forskning under rubrikerna *Socialtjänstens arbete med våld och dess svårigheter*, *Kriser och katastrofers påverkan på våld i nära relationer*, *Våldet under covid-19*, *Socialtjänst och socialt arbete under kriser och katastrof* samt *socialsekreterarens arbetsbörda*. Valet av tidigare forskning har gjorts utefter vad vi ansett vara relevanta ämnen som ringar in, underbygger och angränsar till vårt syfte med uppsatsen. Det kan nämnas att det redan publicerats en mängd rapporter om det ökade våldet under covid-19, men forskning av det området är fortfarande pågående.

Sökning av tidigare forskning och litteratur genomfördes i första hand med hjälp av databaser tillgängliga genom Göteborgs universitetsbibliotek. Vi använde oss av databaserna ProQuest och Supersök för detta och av kombinationer av sökorden; "domestic violence", "violence during pandemic", "violence during covid", "social work OR social service", "natural disaster and social work" och "social work coping". Vi har även använt oss av kedjesökning och hämtat inspiration från andra forskningsrapporter som verkade passa in för vårt arbete med relevanta ämnen. Vi har bara valt artiklar som varit peer reviewed.

3.1 Socialtjänstens arbete med våld och dess svårigheter

Flera svenska studier visar på att det stöd och insatser som ges kan variera stort mellan kommuner i Sverige och även beroende på vem man får träffa som socialarbetare (Ekström 2018b, Eriksson 2019). Socialtjänstens arbete och ansvar styrs av Socialtjänstlagen men lagstiftningen är inte konkret med vilka insatser våldsutsatta kvinnor har rätt till (Enander & Nilsson 2019, Ekström 2018a) och det finns förhållandevis få studier där socialtjänstens arbete med stöd till våldsutsatta kvinnor står i fokus enligt Ekström (2018a). I Ekströms svenska studie (2018b) som baseras på semi-strukturerade intervjuer med sexton socialarbetare om deras perspektiv på hur de ständigt förhandlar om vart gränsdragningarna går för vilka uppgifter som ingår i deras arbete. Och vad det konkret innebär för deras stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer som sökt sig till socialtjänsten. Analysen i Ekströms studie (2018b) urskiljer stödet till kvinnor i våldsutsatta relationer i tre nivåer där den första nivån visade på den gemensamma uppfattningen från studiens tillfrågade socialsekreterare ett slags grundstöd som erbjuds i form av kortsiktigt skydd, ekonomiskt

bistånd och enklare stödsamtal. De andra två nivåerna som handlade om ett mer kvalificerat stöd vilket varierade ännu mer mellan kommunerna. Nivå två var mer kvalificerat och omfattande stöd i form av samtal från terapeuter och kuratorer med inriktning på våld i relationer, samt risk- och farlighetsbedömningar. Nivå tre bestod i att hjälpa till med bostad åt klienten, ge stöd i rättsprocessen, identifiera våldsutsatta samt förebyggande arbete (ibid). I studien framkommer också att socialarbetare gör gränsdragningar gentemot den våldsutsatta kvinnans eget ansvar och andra myndigheter som polisen och psykiatrin, men även andra organisationer som exempelvis kvinnojourerna (Ekström 2018b).

3.1.1 Bostadsfrågan

I Ekströms avhandlingsarbete från 2016 som baseras på fyra artiklar baseras på tre kvalitativa delstudier som handlar om socialarbetarnas beskrivningar av och reflektioner kring sitt arbete och socialtjänstens insatser, framkommer det att bostadsbristen och bostadsfrågan skapar frustration hos socialarbetare eftersom dem kan identifiera tydliga behov hos sina klienter men saknar lösningar på problemet. Ekströms tidigare nämnda studie, (2018b) visar på samma bild och trots att kommunen och samhället säger sig prioriterar våldsutsatta kvinnor finns faktorer som socialarbetare själva inte kan påverka vilket kan skapa stor frustration och maktlöshet hos socialarbetare (Ekström 2018a, 2018b). Skyddat boende är en viktig aspekt av socialtjänstens insatser till våldsutsatta kvinnor och insatsen lyfts fram i Socialstyrelsens föreskrifter (SOSF 2014:4). I Ekströms avhandling (2016,; 2018a) visar dock på hur det skiljer sig för socialarbetare att lyckas hitta lediga platser på skyddade boenden. Vissa av socialarbetare menade på att det sällan var ett problem andra vittnade om att det var ett ständigt återkommande problem att få plats åt sina klienter. Somliga grupper var även svårare att hitta plats åt såsom att hitta rum för kvinnor med flera barn, missbrukande kvinnor eller kvinnor med funktionsnedsättningar. Det gjordes även olika bedömningar när särskilda boenden skulle beviljas av olika socialarbetare vilket resulterar i att stödet en våldsutsatt kvinna kan få i form av skyddat boende beror på vilken socialarbetare hon får (Ekström 2016,; 2018a,;2018b).

3.1.2 Olika bedömningar

Handläggare från olika enheter kan också göra olika bedömningar i fråga om vad den våldsutsatta kvinnan är i behov av enligt Ekströms studie (2018b). Exempelvis kan kvinnans egna handläggare bedöma att hon behöver skyddat boende och ekonomiskt bistånd men det händer att socialarbetare på ekonomiskt bistånd gör en annan bedömning och därför avslår ansökan (ibid). Socialarbetare i Ekströms avhandling (2016) beskriver hur de får ”stånga sig blodiga” för sina våldsutsatta klienters rätt till stöd hos andra enheter och menar på att det faktum att socialsekreterarna sitter på olika fysiska platser med de andra handläggarna på andra enheter som de ska samarbeta med är en förklaring till svårigheten till samarbete, samsyn och lika bedömningar av klientens behov (2018a).

Våldsutsatta kvinnor är inte en homogen grupp utan har ofta en komplex problematik och många gånger flera stora behov (Eriksson 2019, Ekström 2018a) och flera forskare pekar på socialtjänstens funktionsindelning med specialistenheter som till exempel kan försvåra för denna grupp. Kritiken ligger också i hur hjälpinsatser åtskiljs och hanteras var för sig och därför försvåras samordningen av dessa vilket resulterar i att helhetsperspektivet går förlorat (Eriksson 2019, Enander & Nilsson 2019, Ekström 2018a, 2018b). Eriksson (2019) poängterar att forskning om våld mot kvinnor idag har ett mer intersektionellt perspektiv, där man uppmärksammar olika ojämlikheter och hur de integrerar med varandra och förstärker en redan utsatt situation.

3.1.3 Bristande utbildning och kompetens

Enander och Nilsson (2019) menar att ett hinder för ett bra professionellt arbete med våld i nära relationer är bristande kompetens hos de yrkessamma. Författarna pekar på en nationell kartläggning som genomförts av hur ämnen mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer hanterats inom högskolan och universitet. Under tidpunkten som kartläggningen utfördes 2008 saknades i hög grad undervisning i ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, eller saknades helt i studieplan och kursmål för de lärosäten som bedrev Socionomutbildning. Kartläggning under 2010 visade på att ämnet mäns våld mot kvinnor då ingick i samtliga av de svarande lärosätena med socionomutbildning.

Högskoleförordningen som infördes den 1 juni 2018 och 1 juli 2019 innebar examenskrav för socionomutbildningen att visa på kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Detta kommer alltså på sikt öka blivande socionomers kunskap om ämnet menar Enander och Nilsson (2019). Författarna menar dock att den djupare kunskapen om våld i nära relationer ligger på arbetsgivarens ansvar att tillgodose socialarbetaren vidareutbildning på området för att på så vis kunna erbjuda god kvalitet i arbete samt följa lagen (2019).

3.1.4 Hantera arbetet

Våld i nära relationer i Ekströms studie (2018a) beskrivs av socialsekreterarna som arbetar med frågan som något som uppfattas som besvärligt inom socialtjänsten och kan även uppfattas som obehagligt och svårt. Att utbilda all personal om våld är ett exempel i avhandlingen för att förändra denna attityd men dilemmat blir då personalomsättningen som gör det svårt att upprätthålla kompetensen (Ekström 2018a). Sinisalo och Moser Hällén (2018c) skriver om socialarbetarens egna upplevelser och reaktioner av att arbeta med våldsutsatta som visar att rätt utbildning, kompetent handledning samt gemenskapen med kollegor blir centrala faktorer för att orka med arbetet, men också för möjligheten att utveckla reell specialistkompetens. Resultatet stämmer även väl överens med vad som framkommit i Ekströms tidigare studie (2018b).

3.2 Katastrofer och krisers påverkan på våld i nära relationer

Röda Korset och Röda halvmånen är världens största volontärbaserade humanitära nätverk och har lång erfarenhet av att uppmärksamma könsrelaterat våld under katastrofer och arbetar för att förhindra och svara på våldets konsekvenser (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies 2015). Det finns flera studier på hur våldet ökar under katastrofer från höginkomstländer så som Australien, Kanada, Japan, nya Zeeland och USA men färre akademiska studier i ämnet från andra delar av världen (ibid). Därför lyfter Röda Korset (IFRC 2015) fram forskningsresultat från nio katastrofdrabbade länder för att erbjuda en variation av regionala perspektiv. Studier utfördes genom flertal olika tillvägagångssätt så som telefonintervjuer med experter på våld i nära relationer och i katastrofinsatser. Även intervjuer med personer från ländernas respektive regeringar och dokumentanalys samt även

fokusgrupper i några av länderna. De länder som inkluderades i studien var Bangladesh, Bosnia-Herzegovina, El Salvador, Haiti, Malawi, Myanmar, Namibia, Romania och Samoa med fokus på familjevåld och våld mot kvinnor och barn kopplat till katastrofer.

Undersökningen visar att både familjevåld och sexuella övergrepp ökade efter katastrofer i alla länder. Men på vissa håll där frekvensen av våld i familjer redan var hög innan en katastrof är det svårt att bestämma om ökningen av våld var ett resultat av själva katastrofen eller ej. Resultatet tyder på att de som svarar på katastrofer så om hjälporganisationer och volontärer inte är beredda på eller saknar kunskap om den ökade risken för ökat våld som katastrofer för med sig. En förklaring enligt studien är att stigma och skam är kopplat till ämnet familjevåld vilket leder till att mörkertalet är högt och enligt rapporten verkar detta gälla även för våld under katastrofer (ibid). Kombinationen av personlig förlust, ekonomisk svårighet och osäkerhet tycks öka våldet från män och partners inom familjen (ibid).

Förflyttning av människor till tillfälliga boenden eller läger på grund av katastrofer tas upp av Röda Korset (IFRC 2015) som en faktor för ökad risk att familjer splittras och att drabbas av könsrelaterat våld. Könsrelaterat våld innebär i detta sammanhang våld riktat mot framförallt kvinnor och flickor, och som har koppling till strukturell ojämlikhet mellan män och kvinnor i samhället. Den ökade risk av att drabbas av våld under förflyttning anses bero på att det kan leda till kollapsade sociala nätverks om tidigare kan ha fungerat som skydd (ibid). Katastrofer ger ofta fysiska skador på infrastruktur och stödsystemen i samhällen och resulterar i att våldsutsatta kvinnor och barn riskerar att utsättas för ökat våld som en följd av katastrof eftersom de har färre säkra platser dit de kan fly för att skydda sig (ibid).

Parkinsons kvalitativ studie baseras på djupintervjuer från 30 kvinnor boende i området som blev värst drabbat av brandkatastrofen Black Saturday i Victoria, Australien år 2009. Studien ställer sig frågan om det finns en koppling mellan brandkatastrofen och ett ökat våld i nära relationer. Katastrofen resulterade i 173 personers död, över 400 personer skadades och 2133 boenden förstördes och 7000 personer tvingades att evakueras till tillfälliga hem (Parkinson 2019). En viktig slutsats av studien var att förutom att våldet i hemmet ökade, tycktes även ”förstagångs våldet” öka, men däremot visade inte den formella rapportering om övergreppen på en ökning. Parkinson menar att den formella rapporteringen inte kommer att öka i de samhällen som inte vill eller kan hantera våld i nära relationer på grund av en tystnadskultur som omgav samhället och förstärktes av katastrofen. Parkinson menar vidare att från både professionella inom polis och socialtjänst men även från de drabbade och våldsutövare själva ursäktade den våldshandlingar eftersom de ansågs vara orsakade av den stress som katastrofen

medförde för den våldsutövande mannen. När samhällets stödtjänster överbelastas med primära och brandrelaterade behov, verkade det förstärka osynliggörandet av våld mot kvinnor enligt intervjuerna och gjorde det därför lättare för yrkesverksamma såsom polis och socialarbetare att titta bort. Det resulterar i att förövarens ansvar försvinner och kvinnornas utsatthet glöms bort (Parkinson 2019).

3.3 Våldet under covid-19

Vid naturkatastrofer som drabbar samhällen kan infrastruktur och nödvändig service vara förstörd eller helt borta, vilket inte är fallet under covid-19 pandemin. Slakoff, Aujla and PenzeyMoog (2020) menar ändå att det går att dra paralleller mellan covid-19 pandemin och en naturkatastrof eftersom samhällsresurser och service blir mer svårtillgängliga när länder försöker förhindra smittspridning i form av lockdowns och andra rörelserestriktioner. Campbell (2020) påpekar också att pandemin försvårar för offer för våld i nära relationer att söka hjälp. Pandemin skapar många riskfaktorer för ökat våld såsom arbetslöshet, inkomstbortfall, hälsoproblem och begränsad kontakt till servicetjänster och egna nätverk vilket kan förstärka isoleringen och samtidigt öka våldsutövarens makt över offret (Rauhaus, Sibila and Johnson, 2020, Campbell 2020). På grund av isolering och restriktioner som utgångsförbud visar Campbell (2020) att det blir enklare för förövaren att ha kontroll över kvinnans telefon och internetanvändande.

I Frankrike visar siffror på en 30% ökning av familjevåld under lockdown (Campbell 2020, Rauhaus, Sibila and Johnson, 2020). I Brasilien ses en ökning med 40-50% och Italien visar också på stigande siffror av våld i hemmen. I Spanien har mord kopplat till våld i nära relationer ökat dramatiskt. Enligt Campbell (2020) antas dessa siffror komma att öka världen över så länge som pandemins restriktioner om att stanna hemma och isolering pågår (Campbell 2020). För familjer där det inte tidigare förekommit våld, visar siffror från Australien på en 42% ökning av ”förstagångs våld” sen pandemins startat (Pfitzner, N., Fitz-Gibbon, K. & True, J. 2020). Pfitzner, Fitz-Gibbon & True (2020) hänvisar exempelvis till en Australiensisk telefonrådgivningstjänst med arbete mot förövare av familjevåld som rapporterade en ökning i användandet av sin tjänst under pandemin. Det genomsnittliga antalet av telefonsamtal till tjänsten ökade med mer än 400 samtal per vecka jämfört med samma period året innan covid-19 pandemin bröt ut (ibid). En kvalitativ studie från Victoria,

Australien visar att Corona-19 blivit ett verktyg för förövaren för att uppnå isolering och kontroll över den våldsutsatta (Pfitzner, Fitz-Gibbon, & True, 2020). Fler artiklar bekräftar att smittan blir en del av taktiken för förövaren att utsätta den våldsutsatta för kontroll och psykisk misshandel under pandemin (Campbell 2020, Slakoff, Aujla and PenzeyMoog, 2020). Tillexempel så förnekar förövaren den våldsutsatta information om viruset, förbjuder den våldsutsatta handtvätt och annat smittskydd och hotar att neka sjukvård om viruset skulle drabba personen (ibid).

3.4 Socialtjänst och socialt arbete under kriser och katastrofer

Cuadra´s svenska studie undersöker hur personal inom socialtjänstens verksamhetsområde i Sverige visade att socialtjänstpersonal inte fått tillfälle att utveckla en grundläggande förståelse och kunnande inom området krisberedskap. Sammanfattningsvis svarade en övervägande majoritet av de tillfrågade socialsekreterarna att de önskade mer utbildning och mer övning i särskilda händelser och krisberedskap. De har heller inte fått varit direkt delaktiga i de beslutsprocesser som bygger upp krisberedskapen inom sina verksamheter (Cuadra 2016).

I nordisk kontext finns en studie av Rapeli et al., (2018) om socialtjänstens roll som en del av katastrofhantering i EU´s fem nordiska länder (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige). Artikeln frågar om det finns en nordisk modell av rollen för lokala socialtjänster i samband med katastrofer (Rapeli et al., 2018). För Sverige har Socialtjänsten inget eget regelverk som gäller för kriser och katastrofer, utan vid sådana tillfällen gäller socialtjänstens ordinarie uppdrag, att verka för människors trygghet och säkerhet. Och så även för Finland och Norge. Dessa länder utarbetar också särskilda riktlinjer för socialtjänstens beredskapsplanering. Som jämförelse nämner varken Danmark eller Island socialtjänster specifikt i sin akuta hantering eller har utarbetat särskilda riktlinjer för socialtjänster (Rapeli et al., 2018).

Naturkatastrofer och politiska konflikter har en omedelbar och långvarig inverkan på organisationer, leveranser och alla andra aspekter av socialt arbete i det område som drabbas (Maglajlic 2019). Befintliga studier inom socialt arbete fokuserar främst på gräsrotsnivå i extrema händelser och effekterna av sådana händelser på en mängd olika samhällsgrupper

men det saknas ofta ett meso och makro perspektiv (ibid). I Maglajlics litteraturöversikt av socialt arbete under naturkatastrofer framkom fyra centrala teman trots länders olikhet i välfärdssystem och organisering. Det gällde först och främst flexibilitet och lyhördhet från statliga och icke statliga tjänster. Den andra gäller spänningen mellan det pågående behovet av ”traditionella” socialtjänster och nya tjänster på grund av katastrofrelaterade behov. Den tredje hur man ska definiera användargrupper för socialtjänst under och efter katastroferna. Slutligen den fjärde var upplevelser av hur förtryck verkar forma kontexten för tjänsteleverans och hur dessa uppfattas av de hjälpbehövande (Maglajlic 2019). Kritik fanns i flera studier mot en trögrörlighet hos statliga servicetjänster inom socialt arbete, däribland socialtjänst på grund av att allt för mycket byråkrati inte möjliggjorde den flexibilitet och omfattning av levererandet av det stöd som krävs vid första svarandet på en katastrof i samhället. De statliga servicetjänsterna är inte utformade för att svara på plötsliga förändringar i behoven hos befolkningen under en katastrof visade studien. Samtidigt visar litteraturen enligt Maglajlic (2019) att befolkningen förväntar sig ett omedelbart svar från de statliga tjänsterna efter en naturkatastrof, helst från högsta nivå och utförd av lokala förmågor. Däremot karakteriseras icke-statliga tjänsteleverantörer i litteraturen som flexibla och de som svarade först på katastrof i drabbade samhällen. I några länder, såsom USA var trossamfund att föredra under katastrofinsatser visade litteraturöversynen, till skillnad mot de statligt styrda (Maglajlic 2019). Nuvarande praxis för hur socialtjänst organiserat sin verksamhet i förhållande till katastrofplanering varierar beroende på land och erfarenhet av katastrofhantering (ibid).

Gemensamt för de tre nämnda studierna ovan är att författarna önskar se socialtjänsten mer delaktiga i arbetet av katastrof och krisplaner på samhällsnivå. Slutsatsen de drar är att socialarbetare är den grupp i samhället som har bäst förutsättning att känna till de behov den lokala befolkningen på plats har och därför bör få ta plats i högre utsträckning i katastrofplanering. I svensk kontext menar både Rapeli et al (2018) och Cuadra (2016) att det vore fördelaktigt att sträva efter att öka medvetenheten om katastrofrelaterade frågor bland personal inom socialtjänsten. Cuadra menar också att det är lönsamt att utbildning av socialarbetare behöver lägga större vikt vid sådana frågor (2016).

3.5 Socialsekreterares arbetsbörda

En svensk studie av Astvik, Melin & Allvin (2014) undersöker vilka copingstrategier socialarbetare använder för att väga upp obalansen mellan krav och resurser i arbetet. Med avseende på deras hälsa, servicekvalitet och professionell utveckling. Författarna till studien menar att socialarbetare är en utsatt grupp som har stort eget ansvar för att klara av en stor mängd arbete med begränsade resurser (ibid). Den kvalitativa undersökningen inkluderade 16 individuella intervjuer och fyra gruppintervjuer med 16 andra socialsekreterare, vilket utfördes från tre arbetsenheter från två svenska städer. Analysen identifierade 5 olika huvudstrategier vilka var; kompenserande, lägre krav, frikoppling, röst and exit (ibid).

Den "kompenserande strategin" var hur man på olika vis försöker väga upp arbetsbelastningen med att kompensera med sin egen tid. Som att exempelvis ta arbetet med sig hem och så vidare. "Lägre krav" som strategi innebar att socialsekreterarna känner sig tvingad att ge efter för en lägre standard och kvalite i arbetet för att kunna fortsätta stanna kvar på sitt arbete. Detta skapar då många moraliska konflikter för de medverkande. "Frikoppling" som strategi vilket menas att man inte längre känner engagemang till organisationen och arbetsplatsen. "Röst" som strategi var att aktivt protestera mot en otillfredsställande arbetssituation som på ett sätt också fungerade som en stressminskande strategi utifrån att man talade öppet om den orimliga arbetsbördan vilket tog bort self-blame, även om denna strategi var ovanligt förekommande bland socialsekreterarna i studien. "Exit" strategin är den mest radikala av strategierna varpå man lämnar sitt arbete. Det resulterar i att arbetsplatsen förlorar kompetens och ställs inför nyrekrytering.

En omfattande användning av kompenserande strategier var kopplad till negativa hälsoeffekter. Ofta används strategier på olika sätt för att minska arbetskraven, vilket i sin tur påverkar prestanda och servicekvalitet negativt. Resultatet visar på dilemmat socialarbetare möter när resurserna i arbetet inte matchar de organisatoriska målen eller standard kvaliteten tvingar socialarbetare till strategier som antingen äventyrar deras egen hälsa eller hotar servicekvaliteten. Ohanterbar arbetsbelastning är en av de främsta orsaker till varför socialarbetare inom socialtjänsten lämnar sitt arbete (Astvik et al., 2014). Studiens resultat visade också på att det kollegiala stödet var den mest avgörande faktorn för att vara kvar på arbetet trots otillfredsställd arbetsbörda (ibid).

4. Teoretiskt ramverk och begrepp

För att tolka vårt empiriska material presenteras här studiens teoretiska utgångspunkt och begrepp. Vi har valt att använda oss av begreppet handlingsutrymme, från det organisationsteoretiska fältet vilket här menas de professionellas handlingsutrymme inom socialt arbete. Begreppet är relevant för studien för att vi vill få en förståelse för hur socialarbetarnas handlingsutrymme ter sig under pågående pandemi. Vårt andra begrepp är den psykologiska termen Coping, förmågan att hantera och mildra stressfulla situationer. Begreppet är relevant för att tolka hur respondenterna hanterar svåra känslor och situationer som kan uppstå i arbetet.

4.1 Professionellas handlingsutrymme

Begreppet handlingsutrymme kommer från ett organisationsteoretiskt perspektiv. Inom organisationsteoretiska området finns Michael Lipskys begrepp street-level bureaucracy (Lipsky, 2010), som här översätts till gatunivåbyråkrater vilket inkluderar offentligt anställda som karaktäriseras av att bedöma och åtgärda klienters behov samtidigt som de ska uppnå organisationens uppdrag och mål (Johansson 2015). Nivån på det professionella handlingsutrymmet som finns att tillgå för gatunivåbyråkraterna styrs av lagar och regler men utrymme lämnas till egna autonoma tolkningar och bedömningar vilket skapar själva handlingsutrymmet (Blomberg & Dunér 2015).

Enligt Johansson, Dellgran & Höjer (2015) blir gatunivåbyråkraten den medlande länken mellan offentliga sektorn och medborgarna (ibid). Lipsky (2010) menar att gatunivåbyråkrater har en direktinverkan på medborgarnas liv vilket gör att dem får stå till svars för vad medborgarna kan tycka är otillräckliga insatser från samhället vid behov av stöd. En viss nivå av handlingsutrymme är på ett sätt inbyggt i gatunivåbyråkraternas yrkesroll och Lipsky lyfter att lagar, riktlinjer och regler inte alltid är helt konkreta och på så vis svåra att följa. Vagheten i reglerna leder till att gatunivåbyråkraten behöver göra egna tolkningar av dessa och oundvikligt framställs ett handlingsutrymme för att göra egna avvägningar och bedömningar. Trots handlingsutrymmet är resurserna de har till befogenhet ofta mindre än behoven och organisationens mål både svårtydliga, vaga och motstridiga (Lipsky 2010). På så

vis menar Lipsky att gatunivåbyråkrater hamnar i en konflikt mellan att tillgodose medborgarnas behov och att följa organisationens mål, alternativt budget (ibid). Gatunivåbyråkrater kommer alltid att vara underställda politiska beslut och därför krav på implementering av nya policys ovanifrån (Johansson 2015). Om dessa policys inte går i linje med olika intressegrupper som då ser sina intressen som hotade hänvisar Johansson, Dellgran och Höjer, att det kan leda till legitimitetskris för verksamheten dit gatunivåbyråkraten tillhör (2015).

Inom människobehandlande verksamheter arbetar de professionella för det mesta med speciella och särskilda situationer, av den orsaken går det ej att förtydliga handläggarens fastställande av beslut (Blomberg & Duner 2015). Biståndsbedömaren (gatunivåbyråkrater) innefattar vad Blomberg & Duner kallar för "flerdubbla lojaliteter" då den har till arbetsuppgift att fördela välfärdsstatens resurser, vilket inte är oändliga, samtidigt som de ska ge personer det stöd som de har behov av (ibid). Handlingsutrymmet är även begränsat och tillskuret av såväl som rättsliga, organisatoriska samt moraliska villkor. Här inbegriper det exempelvis samhällets normer och värderingar som kopplas till politiska beslut, de organisatoriska riktlinjer som kommer från lokala politiker med både formella och informella krav. Samt de moraliska, som grundar sig på de uppfattningar som medborgarna har om samhällets ansvar för de utsatta (Ibid). Alla de förväntningar och krav på besluten som tas av biståndsbedömaren från både politiskt och medborgarnas håll är ofta motstridiga (ibid). Det är också värdefullt för klienten att biståndsbedömaren (gatunivåbyråkraten) besitter handlingsutrymme i sin yrkesroll eftersom ansökan om insatser kräver unika bedömningar i varje enskilt fall. Dock finns en osäkerhet på vilket sätt socialarbetare överväger hur handlingsutrymme som finns att tillgå ska användas (Blomberg & Duner 2015). Ifall det förekommer ett för brett handlingsutrymme blir det komplicerat att standardisera och detaljera yrkesmomenten, vilket i sin tur kan forma svårigheter för att nå en rättvis och lönsam användning av medel som verksamheter har. Genomförs inte det här på rätt sätt kan verksamheten få anmärkningar för deras brister och därefter leda till förtroendeproblem (Blomberg & Duner 2015, Ponnert & Svensson 2015). Trots svårigheter att standardisera bistånd då varje sökande ska ses som unik och med ett helhetsperspektiv, kan standardiserade manualer i arbetet vara ett sätt att öka transparensen och minska kritik mot godtycklighet i beslut av de professionella (ibid).

Gatunivåbyråkraten behöver omvandla individerna som de ska bedöma och hjälpa klienter. Klienterna kategoriseras och behoven standardiseras eftersom en alldeles för komplex problembild av individen inte passar in i den befintliga organisationen (Blomberg & Dunér 2015). Denna process behöver ske för att kunna placera in klienterna i organisationen och för de standardiserade arbetsmetoder och insatser som finns att tillgå (ibid). Blomberg och Dunér (2015) hänvisar till att verksamhetens standardisering och kategorisering kan gynna många klienter då flera har likartade problem. Hanteringen går därför snabbt och individerna får hjälp utan onödiga dröjsmål. Men det kommer alltid finnas individer som inte passar in i dessa mallar för verksamhetens service och som inte kan anpassas in i organisationen. Dessa blir ett problem för verksamheterna och Blomberg och Dunér menar att gatunivåbyråkrater har en benägenhet att undvika eller avvisa dessa klienter (ibid).

4.2 Coping

Den psykologiska termen coping beskriver en persons förmåga att hantera stressfulla och känslomässiga situationer, och myntades av Lazarus och Folkman 1984 (Folkman & Lazarus 1988). De definierar coping som kognitiva och beteendemässiga ansträngningar för att hantera de inre och yttre krav som uppstår och som belastar eller överstiger personens aktuella förmåga vilket kräver extra insatser. Dessa ansträngningar är i ständig förändring som en funktion av kontinuerliga utvärderingar och omvärderingar av förhållandet mellan person och miljön (Folkman & Lazarus 1988).

Coping kan enligt Folkman & Lazarus (1988) delas in i två kategorier, *problemfokuserad coping* och *känslfokuserad coping*. De två strategierna är övergripande för att nå en bättre tillvaro, lindra stress och obehagliga känslor. Problemfokuserad coping riktar in sig på att aktivt förändra situationen som orsakar stress och oro. Inom problemfokuserad coping finns två olika inriktningar där den ena är konfronterande och interpersonell, och den andra betonar planering och problemlösning. Problemfokuserad coping används bara då personen är av uppfattning att den kan göra något åt problemet (Lazarus 1991).

Känslfokuserad coping riktar istället in sig på att förändra och minimera de fysiska och mentala effekterna av stress och är inriktad på de känslor som svårigheterna leder till (Folkman & Lazarus 1988). Här riktas fokus på att förändra de sammanhang som uppfattas

och tolkas av personen istället för en direkt situation. Personens fokus blir att ändra situationens mening som då resulterar i en annan känslomässig reaktion, när omständigheterna är oförenliga med en faktiskt förändring (Lazarus 1991). De känslufokuserade formerna inkluderar distansering, flykt-undvikande, att ta ansvar eller skuld, utöva självkontroll över sin känslouttryck, söka socialt stöd och positiv omvärdering (Folkman & Lazarus 1988). Känslufokuserad coping används när personen inte ser sig kunna påverka sin omgivning (Lazarus 1991).

Individer använder sig av olika strategier beroende på situation och behov och ibland även kombinerat (Folkman & Lazarus 1988 ; Lazarus 1991). Lazarus menar att det till stor del är den personliga uppfattningen som påverkar vilken typ av copingstrategi som individen kommer att använda. Och framförallt vilken uppfattning man har om strategiernas tillgänglighet, vilken tro man av strategins genomslagkraft men även vilken typ av reaktion som är socialt accepterat, vilket har en stark kulturell koppling (Lazarus 1991).

4.3 Teoretiskt ramverk

Begreppen *professionellt handlingsutrymme* och *coping* utgör tillsammans vårt teoretiska ramverk. Coping kommer från den psykologiska forskningen om förmågan att hantera stressfulla och krävande situationer. Handlingsutrymme som begrepp kommer från ett organisationsteoretiskt perspektiv. Vi anser att dessa begrepp passar bra till studiens syfte att undersöka socialarbetares upplevelser av arbetet med våld i nära relationer och i förhållandet till pandemins förändrade förhållningssätt genom smittskyddsäkra arbetsmetoder. Framförallt är de relevanta då vi valt att intervjua socialarbetare inom två olika yrkesgrupper.

Våra val av teoretiska ramverk har även gjorts utifrån att vi anser oss kunna ha användning av det i samband till Covid-19 pandemin. Covid-19 har resulterat till förändrade arbetsförhållanden där främst smittskyddskraven och strikta restriktioner påverkar verksamheter. Detta har bidragit till ett förändrat läge för de som arbetar med de våldsutsatta kvinnorna eftersom de inte kan nå stödet på samma sätt. Med anledning av detta är vår tanke att handlingsutrymmet för socialarbetare mer eller mindre har förändrats under Covid-19 pandemin. Men även att de förändrade arbetsförhållanden resulterar i ett ansträngt läge för dem som arbetar med våldsutsatthet vilket innebär att de behöver använda sig av olika

strategier för att kunna hantera de pressade situationer som förekommer både innan och under pandemin.

5. Metod

5.1 Val av metod

Uppsatsen har en kvalitativ design för att besvara våra frågeställningar. I vår uppsats undersöker vi hur socialarbetare upplever att Covid-19 har förändrat deras arbete och framförallt med fokus på våldsutsatta kvinnor. För att få en djupare förståelse om på vilket sätt någonting upplevs gällande ett fenomen, är det mest lämpligt att använda sig av en kvalitativ studie (Kvale och Brinkmann 2014). Genom att utföra kvalitativa intervjuer får vi tillfälle till att belysa informanternas personliga tankar och upplevelser gällande området som studeras (Jacobsen 2012). Studien baseras på fem semistrukturerade intervjuer, varav tre med socialsekreterare och två arbetande på kvinnojour/tjejjour.

5.2 Urvalsprocess

För att komma i kontakt med intervjupersoner så tillämpades ett målinriktat urval i denna undersökning. Ett sådant urval grundar sig utifrån att man på ett metodiskt sätt tar kontakt med personer som man anser kan besvara arbetets frågeställningar och syfte (Bryman 2018). I början av arbetet med uppsatsen var vår tanke om urvalet att i första hand intervjua socialsekreterare från olika delar av staden som arbetade specifikt med våld i nära relationer och våld mot barn. Vi ansåg att det var en god idé att ha respondenter från stadens olika områden, det vill säga socialsekreterare som arbetar i centrum, socioekonomiskt utsatta områden, samt höginkomstområden. Detta urval av respondenter skulle enligt vår förhoppning kunna synliggöra om det förekom några skillnader i deras arbetssätt över staden.

I vårt informationsbrev (Se Bilaga 1) gav vi en kortfattad presentation av oss själva samt om studiens syfte. Vi skickade ut informationsbrevet till de valda socialkontorens enhetschefer runt om i stadens olika delar och vi bad enhetscheferna att vidarebefordra vårt mail med informationsbrevet till de anställda som i sin tur kunde återkoppla sitt intresse att delta direkt till oss. Dessvärre fick vi endast ett svar från en socialsekreterare som sen valde att delta i vår studie. Att så få återkopplat till oss kan möjligtvis bero på en ökad arbetsbelastningen som

tillkommit till följd av pandemin, vilket är vårt antagande, eller av ointresse. Det låga antal återkopplingar ledde till att vi fick tänka om gällande urvalet och istället valde vi att kontakta kvinnojourer samt använda våra egna kontakter inom socialtjänsten för att få respondenter den vägen. Vi ansåg att personal på kvinnojourer som arbetar med våld i nära relationer och har kontakt med våldsutsatta kvinnor kunde bära på relevant information om frågan och därför har de bra kunskap om vårt ämne. Därmed är urvalet i studien inte baserat på våra förstahandsurval.

På detta sätt fick vi sedermera fyra respondenter och sammanlagt har fem personer som arbetar inom socialt arbete intervjuats. Av dem är tre socialsekreterare och två arbetar på kvinnojour. Två av våra respondenter kände en av oss sen tidigare då en av respondenterna var vän och en annan socialarbetare vi fick kontakt med var genom sitt tidigare arbete som boendestödare. Bara en av socialsekreterarna arbetar specifikt med våld i nära relationer-ärenden, de andra två socialsekreterare hanterade ärenden där de förekom våld men det var inte deras huvudsakliga målgrupp.

De tre som arbetade för socialtjänsten erhöll socionomutbildning medan de två från kvinno- och tjejour hade annan typ av utbildning. Inom kvinnojour är socionomutbildning inte något krav, men någon form av relevant utbildning, egen erfarenhet eller stort engagemang i samhällsfrågor är att föredra inom yrket. Yrkena är båda inom socialt arbete och möter våldsutsatta. Kvinnojourer arbetar bara med som rör våldet för den utsatta, socialsekreterare gör utredningar för den enskildes stödbehov och beslutar om insatser.

Studiens första planering utgick från att bara ha socialsekreterare som respondenter och därmed studiens fokus på socialtjänstens arbete med våld i nära relationer under covid-19. På grund av att antalet socialsekreterare blev lågt och vi fick deltagare från kvinnojourer fick vi omformulera uppsatsens urval, från socialsekreterare till socialarbetare för att inkludera alla våra respondenter. Vi utgår därför ifrån International federation of social workers (IFSW 2014) benämning av socialarbetare som inkluderas i ett större perspektiv än att det kräver en socionomexamen. Vi har valt att inte presentera någon mer information om våra respondenter utifrån anonymitet.

5.3 Genomförande av intervjustudien

Med mål att nå fram till studiens syfte genom att studera socialarbetarens personliga erfarenheter på ett lämpligt sätt valde vi att göra en semistrukturerad intervju för att ge intervjupersonerna möjlighet att forma sina egna svar utifrån dem själva (Bryman 2018). Intervjuguiden vi skapade bestod av 16 frågor uppdelade på fyra omfattande områden: *bakgrundsfrågor, våld i nära relationer, Covid-19 pandemin* och *övrigt*. I enlighet med Brymans argumentation om semistrukturerad intervju gav det oss flexibilitet i förhållandet till användandet av intervjuguiden på så vis att alla frågor inte nödvändigtvis tog upp eller följde samma gång vid varje intervjutillfälle (ibid). Likaså tillkom följdfrågor till respondenterna då något av specifikt intresse kom upp under samtalet. Frågorna utformades av en öppen karaktär för att inte utgöra ett hinder för alternativa svar och tankar från respondenterna, i riktning med kvalitativt angreppssätt (Bryman 2018).

Med anledning av förutsättningar för pandemin och smittsäkerhet har vi bedömt att inte sätta personerna vi ska intervjua och oss själva inför onödiga smittorisk och därför tog vi beslutet att genomföra intervjuerna genom de digitala videokonferensverktyget Zoom. När vi utfört intervjuerna genom Zoom har det medfört att vi inte har kunnat befinna oss på samma plats som intervjupersonerna. Det finns en chans att intervjusvaren blir influerade beroende på vilken miljö man befinner sig i, och befinner sig personen i sin naturliga miljö får man oftast mer naturliga svar (Jacobsen 2012). I detta fall kan det alltså vara något positivt för båda parterna med det digitala verktyget då man har kunnat välja själv i vilken intervju man vill vara, exempelvis har intervjupersonerna kunnat sitta hemma eller på sina arbetsplatser. Samtliga respondenter har samtyckt till att vi spelade in intervjuerna (ljudet) med våra mobiltelefoner. Bryman menar att detta tillvägagångssätt är viktigt för analysen då inspelning får med intervjupersonernas egna beskrivningar som oftast är mer rika på detaljer, än vad det kan komma att bli med enbart nedskrivna anteckningar från tillfället (2018). De förekom dock några störningsmoment under intervjuernas gång, så som tekniska problem med ljud, mikrofon och kamerabild samt att uppkopplingen på internet ibland gav vissa fördröjningar som blev ett störningsmoment. Som tidigare nämnts så präglas studiens genomförande av pandemin, och vi har befunnit oss i våra respektive hem under intervjutillfällena vilket gav störning i form av ett avbrott under en intervju då en familjemedlem kom in i rummet och intervjun fick pausas under någon minut. Dessa störningsmoment kan enligt Jacobsen (2012) påverka intervjusvaren på ett negativt sätt och ses som en nackdel när man genomför

intervjuer i den naturliga miljön. De tekniska problemen samt störningsmomentet hemmavid hade inte skett om vi utfört intervjuerna i någon bokad lokal på universitet eller på respondenternas arbetsplats och på så vis kanske gett mer utförliga svar.

För att kunna få en chans att testa de tekniska utmaningarna med att digitalt utföra intervjuerna innan arbetets början samt för att få en bättre uppfattning om något i intervjuguiden behövdes omformuleras och beräkna tidsåtgång genomfördes en pilotintervju. Detta gjordes med en vän till en av oss uppsatsskrivare som arbetar som socialsekreterare. Efteråt fick respondenten ge sina synpunkter på intervjun och om det var något som hen tycktes saknas. Utifrån respondentens feedback och vår egna reflektion om hur intervjun hade gått till, valde vi att lägga till två frågor till intervjuguiden samt justera om ordningsföljden för att få ett bättre flyt. Av den stora mängd och intressanta data som pilotintervjun gav oss, valde vi med respondentens samtycke att inkludera pilotintervjun i vår studie som ordinarie material. De två frågorna som tillkom i intervjuguiden mailades till respondenten för pilotintervjun samt ytterligare en av våra intervjupersoner som vi hade hunnit hålla intervju med. De båda respondenterna erbjöds att besvara frågorna skriftligt eller muntligt under ett telefonsamtal. En av de tillfrågade respondenterna besvarade frågorna per telefon till en av oss författare och samtalet spelades in för att senare transkriberas och läggas till men respondentens ordinarie intervjun. Den andra tillfrågade hade inte möjlighet att besvara de två extra frågorna.

De fem intervjuerna vi genomförde tog mellan 25-45 minuter vilket utifrån Bryman kan vara i underkant (2018), då allt för korta intervjuer kan tendera till att bli innehållslösa. Men vi upplevde att vi fick utförliga svar på dem frågorna vi ställde. Vi författare deltog båda i alla intervjuerna förutom i en, då en av oss inte hade möjlighet att närvara. Efter att vi utfört två intervjuer upplevde vi oss mer trygga med materialet och det blev på ett mer naturligt sätt att vi kunde ställa följdfrågor till respondenterna när det var något som sades som vi reagerade på som extra intressant eller av vikt.

5.4 Bearbetning av empirin

Vi valde att transkribera intervjuerna och delade upp arbetet mellan oss genom att vi tog en vardera kortare intervju och de tre återstående intervjuerna som var längre valde vi att

transkribera hälften var på. Transkribering påbörjades i snar anslutning till de hållna intervjuerna för att ha samtalen färskt i minnet. Redan innan transkriberingen påbörjades analysarbetet (Kvale & Brinkman 2014) med att vi fick tankar och reflektioner.

Transkribering av kvalitativa forskningsintervjuer är en tidskrävande och svår process, som Kvale och Brinkman (2014) också påpekar. Vi har transkriberat materialet på egen hand för att dels säkerhetsställa respondenternas anonymitet och på samma gång få mer kunskap om materialet under tiden. Det går att ifrågasätta reliabiliteten att transkriberat intervjumaterial då transkriberingen ger upphov till subjektiva tolkningar av det inspelade materialet (ibid). Vissa ord kan vara svåra att höra i inspelningarna och i vårt fall har vi några gånger behövt skriva ut *ohörbart* i transkribering när vi inte har hört vad som sagts. Detta kan ha påverkat sammanhanget av det som sagt. Men vi anser att då vi själva deltagit i intervjun så kan vi erinra oss kontexten av vad som sagts, vilket vi anser stärker styrkan i vårt transkriberade material trots vissa ohörbara ord. I vissa citat som förekommer i resultatdelen har vi valt att använda oss utav tre punkter “...” vilket ska påvisa en viss paus i samtalet. Vi har valt att skriva dessa tre punkter på somliga citat för att göra ett förtydligande av citatets sammanhang. Dessutom har vi valt att forma om de valda citaten till skriftspråk för att både öka konfidaliteten och läsbarheten.

Våra respondenter kommer i resultatdelen presenteras för dess enkelhet genom att benämnas som socialsekreterare 1, socialsekreterare 2 och socialsekreterare 3. Likaså för de två respondenterna från de två olika kvinnojourerna benämns som kvinnojour 1 och kvinnojour 2.

5.5 Analysmetod

För att undersöka den insamlade kunskap har vi valt att använda oss av tematisk analys vilket enligt Bryman (2018) är en av de vanligaste metoderna vid kvalitativt material. Bryman menar vidare att tematisk analysmetod kan används på ett flexibelt sätt vilket gör den så användbar. Denna sorts redskap används så forskaren kan hitta varierande teman i sitt insamlade material. Forskaren kan leta efter återkommande nyckelord, eller ämnen som då betraktas som koder. För vissa forskare uppfattas tema som en kod, men för andra forskare är tema som en samling av koder. För att göra en analys av den insamlade datan så tillämpar forskare dem valda teman gemensamt med teorier (Bryman 2018). Kritik mot tematisk analys

riktas mot otydligheten i proceduren att skapa sina teman och koder (ibid). Likaså finns kritik mot tematisk analys då det inte anses vara tillräckligt att lyfta fram återkommande teman från sin empiri. Det är av vikt att även visa varför dem anses vara viktiga, vilka effekter de får och att koppla dem till andra teman och litteratur (ibid).

Redan innan transkriberingen av intervjuerna så påbörjades analysarbetet genom att vi uppmärksammade vad respondenterna återkom till som särskilt relevant eller vad vi uppmärksammade som återkommande hos de fem respondenterna. Vi var alltså redan medvetna om vissa teman som fanns i de olika intervjuerna. För att få god kännedom om materialet läste vi sedan igenom och analysarbetet fortsattes genom att vi använde initial kodning genom färgmarkerade valda delar av transkriberingarna som vi ansåg vara viktiga och återkommande men som också hade koppling till studiens syfte och frågeställningar. Vi sammanfattade sedan dessa delar i en kolumn bredvid transkriberingen för att på så vis få en bättre överblick om vad vi skulle använda oss av och vilka koder som vi såg. Slutgiltigen namngav vi koderna som teman dit vi ansåg dem tillhöra i ytterligare en kolumn. Det blev många teman men flera av dem kunde relateras till varandra och därför slås samman så att det slutgiltigen blev fyra teman som återstod. De fyra teman blev alltså *Våld i nära relationer*, *Svårhanterat ämne*, *Att hantera arbetet* och *Verksamheten under pandemin*. Dessa teman valde vi för att vi tyckte oss urskilja mönster i dem och kunde se kopplingar till den litteratur och teoretiska begrepp vi tagit del av, vilket går i linje med vad som kan vara en del av tematisk analys enligt Bazeley (Bryman 2018).

5.6 Studiens tillförlitlighet

Validitet och reliabilitet används inom den kvalitativa forskningen för att mäta studiens pålitlighet, generaliserbarhet samt att se att studien undersöker det den säger sig undersöka (Bryman 2018). Men dessa begrepp blir problematiska att använda till kvalitativa forskningsstudier som baseras på att mer djupgående försöka att förstå personers upplevelser av ett fenomen än mängden, antalet individer som hör den kvantitativa studien till (ibid). Validitet är i vilken utsträckning resultatet kan generaliseras till andra sociala miljöer och det blir därför svårt att replikera en kvalitativ studie på grund av att den sociala miljön ständigt är i rörelse och lika så är människors subjektiva upplevelser föränderliga. Ett mer anpassat

angreppssätt att ta sig an den kvalitativa forskningen är Guba och Lincoln's två kriterier, tillförlitlighet och äkthet (ibid). För att mäta tillförlitligheten nämns fyra olika kriterier som kallas: *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *möjlighet att styrka och konfirmera* (ibid). Utifrån att vi gjort en kvalitativ studie väljer vi därför att utgå från dessa begrepp.

Kriteriet *trovärdighet* bygger på att forskningen utförts i enlighet med de rådande regler som finns och att forskaren ska skildra den sociala verkligheten som intervjupersonerna beskriver den (Bryman 2018). Det vi har gjort för att försöka nå trovärdighetskriteriet är att ställa följdfrågor under intervjuerna när det uppstått frågetecken, för att få en mer riktig och djupare förståelse för respondenterna beskrivningar. Intervjuerna är sen ordagrant transkriberade för att återge socialarbetarnas upplevelser och verklighet. Däremot är citaten korrigerade till en mer läsbar text för att läsaren lättare ska kunna förstå innebörden av citaten. Vi har varit transparenta i metodkapitlet i hur insamlandet och bearbetning av empirin gått till.

Överförbarhet går i linje med extern validitet, vilket menas att studiens slutsatser och resultat går att generalisera till en större grupp och andra sociala miljöer (Bryman 2018). Men kvalitativa studier grundar sig oftast på ett litet urval är detta därför inte möjligt (ibid). Överförbarhetskriteriet hänvisar istället till att producera fylligare och detaljrika beskrivningar. För att öka överförbarheten har vi med använt oss av vissa längre citat för att försöka få med den ”fyllighet” i respondenternas beskrivningar.

Det tredje kriteriet är pålitlighet och kan jämföras med reliabilitet och kan beskrivas som studiens öppenhet om vad som gjorts och varför dessa steg har tagits (Bryman 2018). För att försöka nå upp till kriteriet har vi i metodkapitlet diskuterat arbetsprocessens steg. Uppsatsen har under arbetet också gått igenom av handledare och senare både av andra studenter och examinator. För att ytterligare sträva efter öppenhet har läsare möjlighet att ta del av vår intervjuguide som vi utformat utifrån hur vi tänkt vi ska få svar på vårt syfte och frågeställning.

Fjärde kriteriet är *styrka och konfirmera*. Bryman menar att en studie inte kan vara helt objektiv men för att nå upp till detta kriteriet betyder det att forskaren ska kunna visa att egna värderingar inte påverkat utförandet och slutsatserna av studien, att forskaren har agerat i god tro (2018). Den ena av oss har grundutbildning i våld i nära relation som förvärvats genom sitt arbete och det utgör en risk att förförståelsen kan påverka studiens resultat. Den pågående pandemin är dock extraordinär och vår kunskap om hur det påverkat våld i nära relationer

eller det sociala arbete har vi inte känt till sen tidigare. Det fick oss intresserade av ämnet och vi ville undersöka det vidare. För att öka studiens objektivitet har vi försökt att vara transparenta med våra olika ställningstaganden och funderingar genom arbetets gång.

Guba och Lincoln har ytterligare ett begrepp för att stärka den kvalitativa forskningen vilket är *äktthet* (Bryman 2018). Till äktthetsbegreppet finns fem tillhörande kriterier så som rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet och taktisk autenticitet. Med rättvis bild menas att undersökning helt enkelt ska ge en rättvis bild av informanternas uppfattningar och åsikter. Det kriteriet har vi försökt uppnå genom att alla informanternas upplevelser har lyfts fram i studien och använda citat återges i sitt sammanhang för att ge en bättre förståelse av innebörden. Det andra kriteriet är ontologisk autenticitet och handlar om frågan om studien har hjälpt deltagarna att komma till en bättre förståelse för sin miljö och situation (ibid). Det är svårt för oss att säga något om det i förväg. Men då vi intervjuat personer inom området socialt arbete men med de två olika yrkesroller (socialsekreterare och kvinnojour) om deras upplevelser hur arbetet påverkas av pandemin i förhållandet till våld i nära relation, kan de med utgångspunkt från olika perspektiv förhoppningsvis ge en ökad förståelse för sin egna situation.

Pedagogisk, katalytisk och taktisk autenticitet ställer frågan om undersökningen skapat en bättre bild för deltagarna om hur andra i sociala miljöer upplever det, om undersökningen gjort att deltagarna kan förändra sin situation samt om deltagarna fått bättre möjligheter att åtgärda sin situation genom undersökningen (Bryman 2018). Vi har inte haft möjlighet och utrymme att undersöka hur deltagarna och forskningsområdet har påverkats av vår studie i efterhand. Det vi kan önska är att vår undersökning kan ge en inblick i hur det kan vara att arbeta med ett svårt och komplext ämne såsom våld i nära relationer och hur det kan påverka dem som arbetar med det. Studien kan även bidra med reflektion och diskussion om förändrade arbetsförhållanden och olika konsekvenser dit pandemin hör till. Vi anser att vår studie uppfyller äktthetskriteriet i den mån det är möjligt.

5.7 Forskningsetiska överväganden

I vetenskapliga studier är det väsentligt att ha etiska aspekter i åtanke när man bland annat samlar in analyser, data och formuleringar. Vi har därför i vår studie förhållit oss till

vetenskapsrådets forskningsetiska principer, som täcker fyra allmänna krav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002).

Kalman & Lövgren (2016) uttrycker att forskningsetiska ställningar är någonting som man bör ta hänsyn till dels innan en studie börjar men även regelbundet under uppsatsens gång. Eftersom att man sedan på de mest optimala sättet kan förhålla sig till olika fall och omständigheter som kan förekomma. Redan i början av vår uppsats så förekom tankar om att vårt ämne våld är något som kan vara känsligt och även en laddad fråga. Därför har vi i största tänkbara sätt beaktat detta ämne genom att bemöta de med försiktighet och respekt.

Informationsbrevet (Bilaga 1) som skickades till alla respondenter innan de skulle medverka i intervjun, omfattar enligt Kvale & Brinkmann (2014) dels om forskningens syfte och utförande men även hur den insamlade datan kommer att tillämpas. Enligt oss har respondenterna fått tillämpliga uppgifter för att de skall kunna medverka i intervjun i anslutning med ett informerat samtycke. När intervjuerna genomfördes sågs de till att de medverkande hade fått ta del av information. Samtyckeskravet innebär att de medverkande själva har i studien rätt till att bestämma över sitt deltagande (Vetenskapsrådet 2002). Dels informerade vi gällande att det är frivilligt att delta och att deltagaren kan dra tillbaka sitt samtycke och medverka under studiens förlopp. Alla som deltog i intervjun lämnade över ett muntlig samtycke i början av intervjun till de uppgifter som gavs och de medverkande gav tillåtelse till att intervjun spelades in.

Vi har beaktat respondenternas konfidentialitet genom att vi har tagit hänsyn till deras rätt att vara anonyma (Kvale & Brinkmann 2014), vi valde att därför inte namnge de respektive arbetsplatser eller stad från vilka respondenterna kommer från. Det vi reflekterade över var att respondenterna skulle få vara anonyma i vår uppsats för att skydda deras integritet, exempelvis i förhållande till de enskildas arbetsgivare. Detta eftersom vi önskar ta del av personens enskilda upplevelser och beskrivningar om bland annat arbetsplatsen och organisering. En namngivning kunde eventuellt påverka samtalen negativt om respondenten inte kände sig bekväm med att prata fritt för rädsla av eventuella repressalier från andra kollegor eller arbetsgivare. Vi hade kunnat öka konfidaliteten ytterligare genom att ha ett större område där vi sökt våra respondenter ifrån för att undgå igenkänning av citaten genom exempelvis personlig stil i hur personerna pratar men tidsramen för sökande av respondenter

gav oss inte den möjligheten. Utan vi hade som tidigare skrivit tagit hjälp av bland annat egna kontakter för att få respondenter.

Insamling av all underlag har genomförts med hänsyn till de medverkandes integritet.

Information om de medverkande har anonymiserats genom att uppgifter som personens namn, namn på arbetsplats, verksamhet och även städer och kommuner har tagits bort. Vi har även tagit hänsyn till nyttjandekravet, vilket handlar om att de insamlade materialet ska endast användas för forskningens ändamål, i enlighet med Vetenskapsrådet (2002). Detta har garanteras genom att vi har förvarat uppgifterna på våra privata enheter som bara vi har haft åtkomst till. Det har varit viktigt för oss att gå efter dessa forskningsetiska principer samt har de varit ett krav för oss att försäkra socialarbetare en trygghet för att de ska kunna berätta om personliga erfarenheter utan att det resulterar till negativa effekter för både deras verksamhet och sig själva. Vi kommer att radera de inspelade filerna efter examinationen. De medverkande respondenterna i vår studie har fått erbjudande att ta del av studien när den examinerat, vilket är en rekommendation från Vetenskapsrådet. När studien är godkänd kommer den att skickas ut till deltagarna via mail vilket har varit den väg vi kommunicerat med respondenterna under arbetet.

I denna studie har vi valt att intervjua två informanter som känner den ena utav oss, detta kan ha haft en påverka på vad informanterna svarar och i sin tur på självaste studien.

Informanterna kan ha känt att de måste ställa upp på intervjun eftersom att de känner varandra. Detta kan resultera till att svaren inte blir så sannerliga.

5.8 Arbetsfördelning

På grund av rådande omständigheter med covid-19 har vi utfört samarbetat med uppsatsen genom Zoom och telefonsamtal. För att underlätta det digitala samarbetet har mycket av vårt skrivande skett genom gemensamma google dokument som vi båda använt oss av. Vi valde att dela upp arbetet i till en början där den ena av oss skrev mer bakgrund och den andra om tidig forskning. Även vissa specifika ämnesområden delades upp för att underlätta arbetet.

Intervjuerna höll vi i tillsammans förutom under en intervju där den ena av oss inte kunde närvara vid. Vi valde att dela upp intervjuguiden mellan oss och fråga hälften av frågorna vardera till varje respondent. När den ena ställde frågor observerade den andra extra noga vad

som sas och antecknade minnesanteckning om något speciellt kom på tal för att senare diskuteras tillsammans. Transkriberingen utfördes av oss båda men vi delade upp materialet så vi fick lika lång tid vardera att transkribera. Vissa avsnitt av uppsatsen har skrivits ihop i realtid över telefon eller Zoom, såsom stora delar av resultatdelen, slutdiskussion och metoddelen.

6. Resultat och analys

Vi har undersökt hur socialarbetare både inom socialtjänsten och kvinnojouren beskriver arbetet med våld i nära relationer och hur de hanterar det ibland påfrestande arbetet. Vi har även velat undersöka om och i så fall hur socialarbetares arbete med våld i nära relationer förändrats under covid-19 till följd av smittskyddsåtgärder. I vårt material har vi funnit fyra övergripande teman som vi valt att döpa till *Våld i nära relationer*, *Svårhanterat ämne*, *Att hantera arbetet*, *Verksamheten under pandemin*. Därefter har vi brutit ner det sistnämnda teman till underrubriken *Att inte mötas* för att tydligare lyfta fram det analysen belyser.

6.1 Våld i nära relationer

Som Lipskys (2010) begrepp gatunivåbyråkrater innebär arbetet att de professionella behöver göra bedömningar och tolkningar utifrån egna erfarenheter och kunskap för klienten de arbetar med. Deras handlingsutrymme begränsas dock och styrs av organisationens olika regler och lagar. Här presenteras på vilket sätt de olika verksamheterna hanteringen av ärenden gällande våld i nära relationer på en mer organisatorisk nivå för att belysa från vilken utgångspunkt respondenterna kommer från. Vi bad våra respondenter som arbetar inom socialtjänsten berätta hur man arbetar med ärenden med våld i nära relationer på de enskilda enheterna som våra respondenter kommer ifrån. Sammanfattningsvis framkom det utifrån socialsekreterarna att de olika socialtjänstkontoren valt att organisera vem som har särskild kunskap om och ska hantera ärenden i våld i nära relationer på olika sätt. En socialsekreterare berättade följande:

...det har pendlat lite hur man i staden har tänkt att enheterna ska jobba med våld i nära, ett tag så hade vi alla våld i nära-ärenden... då hade man ingen specifik enhet som jobbade med det utan man satsade på att det skulle finnas representanter på alla enheter som skulle ha kunskap om våld i nära... och sen att man skulle kunna möta upp det på sin egen enhet liksom. Sen så skapade man då ett konsultativt team som skulle jobba med våld i nära och då var det som att alla enheter skulle kunna vända sig till dom här personerna för konsultation när vi fick ett ärende [våld i nära relationsärende]...

- Socialsekreterare 1

Respondenten fortsätter att redogöra för ytterligare omorganiseringar som skett i hur ärenden med våld i nära relationer ska tas om hand på sitt socialtjänstkontor.

...alltså det som varit grejen då med den här våld i nära-enheten det är ju som att vi [specialistenheten] jobbar bara med våld. Vi jobbar inte med någonting annat än våld, vi kan inte jobba med missbruk, finns det ett missbruk då är inte det en klient som vi kan jobba med... och då tänker jag att det blir så himla problematisk därför att man måste kunna se liksom komplexiteten i de klienter man möter...

- Socialsekreterare 1

Vår tolkning av socialsekreterarens uttalande är att den riktar kritik mot den expertenheten som skapas för att anta sig ärenden i våld i nära relationer på bekostnad av helhetsperspektivet på klienten. Socialtjänsten funktionsindelning med specialistenheter har kritiserats av forskning på ämnet och Eriksson (2019) och Ekström (2018a) med flera, menar att helhetsperspektivet kan gå förlorat om stödinsatser för en klient hanteras på olika enheter. Arbetet för hur enheterna ska jobba med ärenden i våld i nära relationer har varierat och Socialsekreterare 1 har flertal gånger under sin tid på arbetet sett organisatoriska förändringar för hur våld i nära relationer-ärenden ska tas om hand. Från att alla enheter ska arbeta med det till ett konsulterande team, som inte fungerade optimalt. Vår tolkning är att det visar på en osäkerhet från organisationens sida i hur man ska hantera dessa ärenden på bästa sätt. Socialsekreterare 1, berättar att hen trivs bra med sitt arbete där hen får ha ansvarsdelen för alla sina klientens insatser vad gällande både övrigt bistånd och ekonomi. Det menar Socialsekreterare 1, gör att hen får en helhetssyn och ett helhetsperspektiv på klienten vilket respondenter ser som positivt. Ekström (2018a) lyfter att en vanlig form av kritik mot specialisering är att just samverkan brister med andra enheter och verksamheter. När helhetsperspektivet uteblir på grund av begränsningarna till specialenheterna kan det tolkas som vad Lipsky kopplar till skapandet av klientrollen för gatunivåbyråkraterna. Att gatunivåbyråkraterna måste anpassa klientrollerna för att matcha med verksamhetens insatser (Blomberg & Dunér 2015). Och dem som inte passas in i enheternas mall förpassas, alltså undvika att hanteras av den enheten (ibid).

Kvinnojourer och socialtjänst ses som de viktigaste aktörerna för stödet till våldsutsatta kvinnor. En av respondenterna från kvinnojour presenterade på följande sätt skillnaden mellan dem och socialtjänst;

Skillnaden mellan oss och socialtjänsten är väl att allting vi gör har med våld att göra och så är det ju inte för dom givetvis
- Kvinnojour 1

Respondenten fortsätter:

Allra helst hade jag ju önskat att jag inte behövdes överhuvudtaget för en kvinnojour finns ju på grund av myndigheter har misslyckats i sitt uppdrag... hm så det jag hade önskat är att myndigheter gjorde det dom faktiskt bör göra, att socialtjänsten tar sitt ansvar, att polismyndigheten tar sitt ansvar...
- Kvinnojour 1

Här tolkar vi att kvinnojour 1, riktar kritik gentemot socialtjänsten som inte tar "sitt ansvar", vilket vi tolkar som påminnelse om att det är socialnämnden som har det yttersta ansvaret för våldsutsatta med skyddsbehov. Respondenter från kvinnojourerna i vår studie berättar att de både får kvinnor till sitt skyddade boende från socialtjänsten men också kvinnor som tar kontakt med dem direkt. Socialtjänstens köp av boendeplatser av kvinnojourer kan tolkas in här som det som Kunosson (2019) menar är den kritik mot socialtjänstens ansvar för skydd av våldsutsatta dumpas över på kvinnojouren. Citatet ovan från Kvinnojour 1, tolkar vi även utifrån det Lipsky avser med att gatunivåbyråkraterna, i det här fallet socialtjänsten, ständigt står i konflikt mellan organisationens uppdrag och mål, och olika intressegrupper. Där intressegrupper i vår tolkning blir kvinnojourer, upplever att deras intressen inte tas på allvar. Enligt Lipsky (2010) kan en sån konflikt resultera i legitimiteten för organisationen och gatunivåbyråkraterna hotas. Respondentens kritik mot socialtjänsten som den anser brister i hantering av skydd mot våldsutsatta kvinnor kan tolkas utifrån det historiska sammanhang där kvinnojourer stått för opinionsbildning som fört upp våld i nära relationer på politisk dagordning (Kunosson 2019,; Sinisalo & Moser Hällen 2018b).

6.2 Svårhanterat ämne

Våld är fortfarande ett laddat och tabubelagt ämne för många och det finns stora svårigheter med att upptäcka våld. Som Ekström avhandling (2016) visar så kan det vara svårt för de professionella att veta vem det ska fråga om våldsutsatthet. Det kan vara lätt att utgå ifrån sina egna stereotypa fördomar gällande vem som är offer och vem som är våldsutövare. Detta är något som socialsekreteraren tar upp gällande svårigheter att upptäcka våldet i följande citat:

...men svårigheterna tänker jag ju är ju att det fortfarande är ett sånt otroligt tabu. Eh.. jag tänker också svårigheterna är att vi som professionella är bärare av massa stereotypa föreställningar som göra att vi ställer vissa frågor till vissa personer för att vi har en idé om vem är förövare och vem är offer.

- Socialsekreterare 1

Citatet ovan uppvisar enligt vår tolkning på en medvetenhet hos Socialsekreterare 1 att de egna tankarna om vem som blir utsatt för våld och vem som utsätter någon för våld spelar in i vem som sen får frågor om våld. Klienters möte med socialtjänsten leder till en process vilket Lipsky (2010) kopplar till gatunivåbyråkraters behov av att skapa klientrollen, som tidigare nämnts. Denna process genom att kategorisera in klienter som behandlingsbara görs för att behandlingar och insatser som finns tillgängliga ska matcha klienternas behov (ibid).

Kategoriseringen som sker influeras ofta av fördomar, stereotyper och okunnighet, snarare än objektiva faktorer (Ekström 2016). Med detta resonemanget anser vi att det påverkar därmed gatunivåbyråkraters handlingsutrymme så tillvida att handlingsutrymmet begränsas till den egna föreställning gatubyråkraten har av sin klient. Därmed begränsas också det stöd de våldsutsatta kan få eftersom våldsutsatta kvinnor inte är en homogen grupp (Mattsson 2017,; Ekström 2016).

Det går i linje med Ekströms (2018a) studie som beskriver hur besvärligt våldsärenden kan uppfattas av socialarbetare inom socialtjänst. Det kan i sin tur kopplas till en svårighet att förändra sina fördomar om våld och våldsutsatta. Ekström tar upp utbildning av all personal i ämnet våld i nära relationer som en lösning att komma till rätta med både obekväma känslor inför våld i nära relationer som ämne, men också för att kunna ställa frågor om våld (Ekström

2018a). En annan socialsekreterare tar upp det organisatoriska problem som kan förekomma i verksamheten, och dess effekter på att upptäcka våldet.

Jag vet inte varför vi är dåliga på att upptäcka, jag tänker att det är fortfarande ett väldigt laddat eh, ett väldigt laddat ämne. För alla inblandade... och de pågår ju mycket diskussioner. Tanken har varit att vi ska implementera FREDA-kortfrågor på alla enheter, att alla enheter ska jobba med det. Hela socialtjänsten men det divideras ju väldigt mycket fortfarande.

- Socialsekreterare 3

Citatet ovan tolkas som att organisationen inte har tagit våld i nära relationer på allvar, då inget slutgiltigt beslut har fattats angående vem som ska använda sig av FREDA-kortfrågor. Kort Frågorna är tänkt som ett stöd till framförallt socialtjänstens personal för att underlätta att prata om våld (Socialstyrelsen 2014) just för att det kan uppfattas som ett så svårt och känsligt ämne. Enander och Nilsson (2019) hänvisar till att den djupare kunskapen om våld i nära relationer ligger på arbetsgivarens ansvar att tillgodose socialarbetaren och erbjuda vidareutbildning på området.

Uttalandet från Socialsekreterare 3 kan även tolkas som att medarbetarna och eller cheferna på arbetsplatsen uppfattar våldet som besvärligt eller kanske obehagligt vilket resulterar i att beslutet om implementeringen av FREDA-kortfrågor dröjer för den specifika arbetsplatsen. Användandet av känslufokuserande copingstrategi "flykt och undvikande" (Folkman & Lazarus 1988) för att hanterar stressfyllda och jobbiga situationer kan ses utifrån att dem som beslutar om implementeringen undviker ämnet. Undvikande strategi är den mest vanligaste att använda för att undvika en stressig situation.

Ett annat alternativ enligt vår tolkning kan vara att socialsekreterarnas arbetsbelastning gör att implementeringen går trögt på respondentens enhet. De enskilda kollegorna eller cheferna kanske inte önskar mer ansvar, då en icke hanterbar arbetsbelastning är en av de främsta orsaker till varför socialarbetare inom socialtjänsten lämnar sitt arbete enligt Astvik et al. (2014). Gatunivåbyråkrater har generellt en hög arbetsbelastning enligt Lipsky där behoven också ökar med mer tillgängliga resurser (2010).

En av respondenterna beskrev situationen med att det inte alla gånger är hjälp och stöd för

våldsutsatthet som ligger till grund för att personer söker sig till socialtjänsten trots att personen kanske är våldsutsatt. Nästa citat lyfter vikten av att fråga om våld på rutin då respondenten erfar att de flesta hen mött i klientgruppen varit våldsutsatta på något sätt. Citatet lyder:

Den stora är väl att de första man tänker på är att vi tidigare har varit dåliga på att fråga, och får du inte frågan så säger du oftast ingenting. Så att det blir som att vi möter de lilla på ytan som är väldigt uppenbart och tydligt och som vi kommer in på i alarmerande akut fas, men börjar du fråga så har de flesta erfarenheter. Dem kanske inte är exakt utsatta just nu, men har erfarenheter av att ha varit utsatt för våld eller skarpa begränsningar ekonomiskt, eller socialt under sin tid.

- Socialsekreterare 2

Som nämnts tidigare visar citatet ovan på svårigheten med att upptäcka och hantera våldsutsatthet. Personal som arbetar inom socialtjänst har ingen lagstadgad skyldighet att fråga om våldsutsatthet. Det är dock upp till varje socialnämnd att själv bestämma hur de olika verksamheterna ska ställa frågor för att identifiera våldsutsatta (Sinisalo & Moser Hällén 2018a; SOSFS 2014:4). Därför tolkar vi det som att det kunde vara till gagn för både klienter och personal med att Socialnämnden beslutade om att personalen använde sig av screening, det vill säga att alla klienter tillfrågas med hjälp av FREDA-kortfrågor. På så vis ges alla i personalen verktyg för att fråga om våldsutsatthet och alla klienter får frågan. Våldsutsatta själv kan ha svårt att tala om våldet de utsatts för. Uttalandet belyser inte bara att våldsutsatthet kan bekräftas om frågan ges, men också hur våld på flera sätt manifesterar sig. Det är inte bara genom fysiska övergrepp utan även på andra sätt som genom begränsningar och att förneka individen saker.

6.3 Att hantera arbetet

Att vara den som får ta del av berättelser om svåra ämnen, livsberättelser som kanske innehåller mycket utsatthet och trauman påverkar den som lyssnar på olika sätt. I tidigare

forskning har man sett att socialsekreterare bedömts få symtom på sekundär traumatisering av de våldsberättelser dem får ta del av genom sina klienter (Sinisalo & Moser Hällén 2018c). Copingstrategi som är studiens ena teoretiska begrepp handlar om hur de professionella hanterar emotionella och stressfyllda situationer (Folkman & Lazarus 1988). En respondent berättar om sin hantering av svåra situationer i arbetet då det stöd som finns att erbjuda klienten inte räcker till:

...man pratar med sina kollegor, man pratar om det i processhandledning sen så går man hem och lagar mat i två timmar och grinar lite.. Sen försöker man väl kompensera för det som man inte kan göra eller får göra... så gott man kan genom att förmedla andra resurser och andra kontakter och åtminstone ge någon slags hopp, men det är tufft.

- Socialsekreterare 3

Vår tolkning av citatet går i linje med vad Ekströms lyfter i sin studie (2018b), hur faktorer som socialsekreterare själva inte kan påverka kan skapa stor frustration och maktlöshet hos dem. Gatunivåbyråkraters generellt stora handlingsutrymme till autonoma bedömningar och beslut begränsas utifrån lagar och regler (Lipsky 2010) vilket vi tolkar bekräftas med uttalandet som att ett behov är identifierat och eventuellt även en lösning för klienten med orden "man inte kan göra eller får göra". Uttalandet speglar även vad Astvik et al, (2014) lyfter som dilemmat socialarbetare möter när resurserna i arbetet inte matchar de organisatoriska målen, och som tvingar socialarbetare till strategier som enligt Astvik et al antingen äventyrar den egna hälsan eller hotar servicekvaliteten. Socialsekreterare 3 nämner flera exempel på strategier för att hantera frustrationen i arbetet över att inte kunna ge stöd, såsom att samtala med kollegor och använda sig av processhandledning på arbetet exempelvis. Vidare tolkar vi uttalandet från respondenter att arbetet påverkar känslorna även utanför arbetet då socialsekreterare 3 berättar hur hen "lagar mat i två timmar och grinar lite". Nästa citat visar exempel på medvetenheten hos respondenten om att arbetet har sin påverkan då man inte kan ge det stöd som skulle behövas:

De de gör ont i själen och olika sätt manifesterar åh så att vi.. försöker parera det genom att ta stöd av kollegor eh... ta stöd av, i form av

processhandledningar, prata om processerna och vad de gör med oss. Eh, men i det praktiska gentemot den enskilde så försöker man ju så långt det går att trolla med knäna. Att försöka hitta alternativ då som kanske inte är bästa lösningen eller den mest önskade lösningen men man försöker ändå eh, hittar vägar fram för att kunna göra någonting.

- Socialsekreterare 2

Här exemplifieras uppfattningen om att arbetet påverkar de professionella och att det inte går att skydda sig emot. Likaså förmedlas det av båda citaten från socialsekreterare 2 och 3 att handledning anses vara viktigt för att hantera känslor och tankar kopplade till arbetet. Det går i linje med vad Sinisalo & Moser Hällén (2018c) skriver om hur viktigt det är med en tillåtande arbetskultur där arbetsgivare och kollegor har kunskap om reaktioner som kan uppstå i arbetet. Därför är det av största vikt enligt Sinisalo & Moser Hällén (2018c) att det finns stöd i hur reaktionerna tas emot och vilken hjälp som finns att hantera emotionella reaktioner som kan uppstå i arbetet.

Citatet ovan som visar på uppfattningen om att hantera uppkomna reaktioner från arbetet genom handledningen för att veta vad känslor och reaktioner gör med en, kan tolkas som användandet av problemfokuserad coping. Folkman & Lazarus (1988) beskriver en form av strategin där informationssökning om de svårigheter man upplever kan utgöra copingstrategin. Den professionella processhandledning som socialarbetare nämner i citatet symboliserar källan till information och genom den kunskapen om vad processerna gör med oss. Med ökad kunskap och förståelse för problemet kan det till en början leda till ökade emotioner men senare en förståelse av situationen och därför ge en känsla av kontroll och på så vis kan ge god stresslindrande effekt (ibid). Vet socialarbetare vilka faktorer som påverkar dem med ett emotionellt påfrestande arbete, har de större chans att uppmärksamma och hantera egna negativa känslor i tid innan dem får konsekvenser för sin egna hälsa (Sinisalo & Moser Hällén 2018c).

Respondent från kvinnojour 2 reflekterar över att det kollegiala stödet är viktigt för dem genom detta uttalande:

Hm jag upplever väl att det är väldigt viktigt att vi pratar [kollegor emellan], det kanske är ännu viktigare nu än var det var innan just för att det är svårare att fånga upp saker [våldet].

- Kvinnojour 2

Vi tolkar citatet som att i pandemins spår, då färre kontakter tas med kvinnojouren trots att våldet i hemmen ökar enligt forskning så behövs samtalen med kollegor än mer idag för att mildra den frustration som situationen leder till. Respondenten lägger stor betydelse på att samtala med kollegor vid frustrerande situationer. Vilket vi tolkar som beskrivning av copingstrategin att söka socialt stöd hos andra för att hantera känslomässiga reaktioner (Folkman & Lazarus 1988). Även Ekström (2018a) poängterar att kollegor är de centrala faktorerna för att orka med ett emotionellt ansträngande arbete. Alla respondenter i vår studie berättar om vikten att prata med sina kollegor om arbetet och om hur det påverkar dem och att det ger ett stöd. Att ha och känna stöd från kollegor var bland annat det mest avgörande för socialsekreterare att stanna kvar på ett arbete med otillfredställd arbetsbörda enligt Astvik et al., (2014).

Vår respondent från en av kvinnojourerna beskriver hur jouren ska försöker förhålla sig till den minskade antalet kvinnor som sökt sig till jouren på grund av pandemin med detta citat:

Eh, vi försöker på massa olika sätt för att göra det lilla som vi kan göra. Sen när det väl kommer slå till, för tillslut så kommer dom här kvinnorna komma tillbaka till oss [efter pandemin] och då får vi göra allt vi kan då istället, då får vi vara så tillgängliga som möjligt då. Ah... det är väl lite så man måste tänka för att klara av den här väntan just nu...

- Kvinnojour 1

De våldsutsatta kvinnorna kan inte kontakta och ta sig till kvinnojouren i samma utsträckning som tidigare men Kvinnojour 1 menar på att de kommer en tid efter pandemin då de våldsutsatta kommer kontakta jouren igen. För att hantera den stressfulla situation som Kvinnojour 1 förmedlar med att vänta på de våldsutsatta kvinnorna, tolkar vi som att

respondenten använt det som enligt Folkman & Lazarus (1988) kallar för positiv omvärdering inom känslofokuserad copingstrategi. Känslofokuserad copingstrategi används när personen inte ser sig kunna påverka sin omgivning (Lazarus 1991) vilket vi anser stämma överens med vad citatet förmedlade. Positiv omvärdering som copingstrategi innebär en slags selektiv uppmärksamhet av den stressfulla situation som personen befinner sig i, alternativt problemet som finns. Vilket gör att de känslomässiga negativa känslorna minskar men kan också generera i positiva känslor såsom tillfredsställelse med situationen (Folkman & Lazarus 1988). Utifrån citatet ovan, att kvinnojourerna får göra allt dem kan när kvinnorna kommer tillbaka till dem efter pandemin, alternativt när kvinnorna får möjlighet att lämna sina hem, ser vi som ett uttryck för att omvärdera frustrationen av att vänta till att se den positiva aspekten av att ge allt dem kan i stöd vid ett senare tillfälle.

6.4 Verksamheten under pandemin

Då vi bitt våra respondenter beskriva hur de på sina respektive arbetsplatser gjort omställning för att anpassa arbetet utifrån de restriktioner som finns på grund av covid-19 pandemin har vi jämförelsevis fått snarlika beskrivningar från alla våra respondenter. De två respondenterna från de olika kvinnojourerna har på ett liknande sätt omstrukturerat sina verksamheter utifrån de smittskyddsrestriktioner som finns med färre placeringar på sina skyddade boenden för att få möjlighet att hålla distans mellan de som bor där. De samtalsstöd som hållits erbjuds nu över telefon istället för att träffas. Kvinnojour 1, berättar att de från kontoret kan arbeta hemifrån, varpå bara en anställd är på kontoret samtidigt. Däremot berättar båda respondenterna från kvinnojourerna att de fortfarande har personal på sina boenden. I kontexten av att kvinnojourer är ideella föreningar och bygger verksamheterna utifrån engagemang som Kunosson (2019) menar bygger på medmänskligt engagemang, blir handlingsutrymmet ett annat jämfört med gatunivåbyråkrater som arbetar under myndigheter. Det vi tolkar som ett medmänskligt engagemang för de våldsutsatta kvinnorna, varför man fortsätter arbeta där. De tre respondenterna från socialtjänsten berättar också om snarlika tillvägagångssätt som deras verksamheter gjort för att följa smittskyddsreglerna. De nämner alla möjligheterna att arbeta hemifrån och minska arbetstimarna på sin arbetsplats. Här exemplifieras smittskyddsåtgärder på en av arbetsplatserna:

... vi [har] följt ganska strikt hälsoskyddsmyndigheterna riktlinjer. Vi har satt upp dem olika förhållningsreglerna kring handtvätt, distans och sånt här på arbetsplatsen. Vi har skarpt dragit ner på bemanning på plats, vi har lagt in en prioriteringsordning vad som gäller vilka möten vi kan ta. Där vi har som högsta prioritering att i stort sett få om allting, alla möten vi gör till digitala möten i den mån vi kan.

- Socialsekreterare 2

Liknande utföranden förmedlar alla våra respondenter och även om den nämnda omställning till fler digitala möten. Dock beskrev alla våra respondenter behoven av att fortfarande i någon form kunna vara anträffbara, att möta klienter i sitt arbete och då finns olika sätt att ta till. Socialsekreterare 2 lyfter att de har en prioriteringslista i verksamheten gällande vilka möten som ska tas. Vi tolkar att detta kan skapa svårigheter för socialsekreteraren, då det blir komplext att avgöra vilka mötet som ska prioriteras eller inte. Ett liknande sammanhang lyfte även en annan socialsekreterare, som uttryckte kritik gentemot att undvika personliga möten utifrån smittskyddet då formuleringen “onödiga möten” användes för att avgöra behovet eller inte av att träffas.

Men sen tänker jag kontinuiteten i vårt arbete också, att inte göra icke nödvändiga besök, vad är det liksom? Vad är ett nödvändigt besök? Det är inte så att jag har träffat människor i onödan tidigare, men man får tänka till. Där kan det bli att det skiljer sig från handläggare till handläggare. Det jag tänker är ett nödvändigt besök, kanske någon annan tänker att det inte är ett nödvändigt besök.

- Socialsekreterare 1

Här lyfts även möjligheten att göra olika tolkningar för socialsekreterarna där respondenten är medveten om att inom arbetsgruppen tolkas riktlinjer olika, vilket enligt oss tyder på handlingsutrymme. Likaså kan uttalandet tolkas som en kritik från respondenter som upplever att den inte utfört något onödigt arbete tidigare. Vi kan tolka det som socialsekreterarens hävdar sin egna autonomi, förmågan till att avgöra vad som är viktigt för varje enskilt sammanhang. Gatunivåbyråkraternas arbetssituation innebär enligt Lipskys (2010) ett stor

ansvar kopplat till att ta egna individuella beslut i svåra ärenden samt stor arbetsbelastning. Finns inte tillgängliga personliga resurser eller stöd i sin verksamhet för att hantera påfrestningar i samband med klientarbetet kan det i sin tur få negativa följder för socialsekreterarens hälsa (Astvik et al 2014). I detta resonemang anser vi att både socialsekreterare och personal inom kvinnojourer går att applicera på resonemanget. Utifrån Lipskys och Astvik et al linje, skulle socialarbetarens stöd till de våldsutsatta enligt vår tolkning kunna påverkas negativt om socialarbetare inte får eget stöd från sin verksamhet.Handledning, utbildning och utrymme i sina arbetsscheman för att få tid till att reflektera över sitt arbete skulle kunna ses som ett sätt att stärka socialarbetarens kapacitet för att klara arbetet och på det viset också säkerställa att ett bra stöd kan ges till klienten.

Det finns ett mörkertal av dem som utsätts för våld i nära relationer vilket bland annat Röda Korsets (2015) studie lyfter fram. Campbell (2020) visar även på en ökad risk att drabbas av våld i nära relation under covid-19 pandemin. Dessvärre kan det vara svårare för de utsatta att få stöd enligt Jämställdhetsmyndigheten (2020) såsom av socialtjänst och kvinnojourer i samma utsträckning som tidigare. Detta på grund av begränsningar i att lämna hemmet eftersom många är isolerade, hemma tillsammans med sin förövare. Uttalande från en av respondenterna från kvinnojouren sammanfattar pandemins påverkan av både möjligheten att höra av sig, men också vad isoleringen bidrar till.

...så fort coronan blir värre så får vi färre kontakter... under ett tag så var våra telefoner väldigt tysta, då var det väldigt få kvinnor som hörde av sig till oss vilket ju är jätte oroväckande för det betyder ju verkligen inte att våldet har minskat utan bara att dom har färre möjligheter att höra av sig till oss.

- Kvinnojour 1

Till skillnad från citatet med färre kontakter visar siffror från 2020 för Riksförbundet Unizons samlade jourer att fler än tidigare sökt stöd hos deras medlemsjouren och att de öppna stödverksamheterna, såsom stödsamtal via chatt, telefon och sms, ökade mest. Däremot minskade antal nätter i genomsnitt som kvinnor bodde på kvinnojourernas skyddade boenden

(Huskurage 2021) vilket går i linje med vad respondenterna berättar om deras skyddade boenden.

Fler faktorer än pandemin påverkar detta, men det oroar riksförbundet eftersom det är oerhört viktigt att kvinnorna får det stöd och det skydd de har rätt till, såväl före, under som efter en pandemi (ibid). Kvinnojourerna i vår studie har båda dragit ner antalet platser på sina boenden för att enklare ha utrymme och klara av hålla distans på grund av smittorisken vilket förklaras genom detta citat:

..vi ju inte kan ha det fullsatt till exempel på grund av att vi måste ha mer space än vi vanligtvis behöver ha. Åh sen så har vi har ställt in vår ideella verksamhet, vanligtvis så har vi ideella jourkvinnor som kommer och umgås på kvällar och helger med vårt boende men det har vi ställt in nu på grund av att vi kan inte ha massa folk komma hela tiden åh...

- Kvinnojour 1

För att säkerställa smittskyddet för de våldsutsatta kvinnorna på kvinnojurens boende har verksamheten valt att ställa in den ideella verksamheten med frivilliga jourkvinnor som kommer till boendet för att umgås med de våldsutsatta kvinnorna. Det tolkar vi som en negativ effekt av pandemin för de våldsutsatta kvinnorna som befinner sig på boendet eftersom det kan ses som en trygghet att ha medmänniskor i sin närhet att dela sin tid med.

6.4.1 Att inte mötas

Våld är mer än fysiskt våld, och det är viktigt att socialarbetare känner till att utöva våld mot någon även kan innebära nekad sjukvård, nekad pengar och frihet. I spåren av pandemin visar studier på att just covid-19 blir ett sätt att få kontroll över den våldsutsatta genom hot om nekad sjukvård eller information om viruset (Campbell 2020, Slakoff, Aujla and PenzeyMoog, 2020). Det kan även bli enklare för våldsutövare att kontrollera den utsattas telefonsamtal och användning av internet, eftersom att pandemin har resulterat till restriktioner om isolering i hemmet. Pandemin har bidragit till att vissa verksamheter dragit

ner stöd eller har förlagt sitt klientarbete digitalt. Detta har resulterat i att verksamheter som arbetar med våldsutsatta bland annat funnit svårigheter med att upptäcka våldet och utreda det. Omställningen till digitala möten och utredningar är något som våra tre socialsekreterare alla berättar att de och deras arbetsplats identifierat som ett problemområde på grund av svårigheten att säkerställa att personen är ensam och inte att någon annan är närvarande och på så vis påverkar svaren som ges. En av socialsekreterare beskriver svårigheten med att säkerställa om någon annan person är i rummet under de digitala möten:

....i våra digitala möten så är det väldigt svårt att säkerställa om det finns någon annan i rummet. Så att det har varit stora diskussioner om hur vi ska hantera just det. Och det har varit olika förslag med att kommunicera beroende på vilken relation man har, om man kan lyckas liksom kommunicera med personen eller fråga personen innan... Okej, kan du visa mig runt, vilka har du där?

- Socialsekreterare 2

Enligt vad som framkommit i citatet läser vi det som att socialsekreteraren är medveten om problematiken över att inte kunna säkerställa att ingen obehörig är närvarande i samtalen som sker med klienterna digitalt. Socialsekreterarna behöver hantera den nya situationen genom att hitta metoder för att utföra dessa samtal på ett tryggare vis. Ett sätt är exemplet från socialsekreterare 2 som ber klienten visa runt med kameran för att socialsekreteraren ska ha möjlighet att se om någon annan är närvarande. Citatet hänvisar också till vilken typ av relation man har till sina klienter vilket vi tolkar spelar roll i vad som upplevs som lämpligt att fråga eller be klienten om. Vi tolkar tilltaget som användandet av problemfokuserad coping, genom problemlösning, vilket riktar in sig på att aktivt förändra situationen som orsakar stress och frustration (Lazarus 1991). Här kan alltså problemlösningen resultera i att mildra den frustrationen de professionella upplever över svårigheterna att kunna säkerställa den digitala situationen, genom att be klienten visa runt i rummet. Problemfokuserad strategi handlar också om att ta kontrollen över situationen (Folkman & Lazarus 1988) och det menar vi uttalandet menade var beroende på vilken relation man har med klienten.

Ytterligare ett citat som nämner relationsskapandet kopplat till digitala samtal, ger socialsekreterare 3.

...det blir ju inte samma relationsskapande det blir ju nyanser i samspelet som går bort. Våldsutsatta klienter vill inte ha möten på teams [videosamtal], tycker det är obehagligt...
- Socialsekreterare 3

I uttalandet tolkar vi den känslan av obehag både som en osäkerhet med tanke på just att inte känna sig trygg med vem som kan höra samtalen när man inte kan vara i ett tryggt rum eller som det i citatet nämnts om relationsskapandet. Att på grund av distansen och svårighet med att skapa en relation till socialsekreteraren digitalt så blir det svårare att delge intima berättelser. Samma socialsekreterare nämner att det redan är tufft att prata om våldet i sig och blir då ännu mer utmanande eftersom att man inte kan läsa av personen, uppmärksamma kroppsspråk och och få en större uppfattning om situation den utsatta är i vilket kan tolkas genom nästa citat:

FREDA-beskrivning till exempel den långa intervjun om våldet, dom går in i ganska mycke i detalj på våldet, de kan vara väldigt tuffa för klienten och för mig och det blir ju svårare när jag inte heller kan se personens kroppsspråk... endel är jättebra på att gråta så tyst så man inte ens hör att dom gråter...
- Socialsekreterare 3

I citatet ovan tolkar vi som att pandemin också lett till begränsningar, inte bara i utredningsarbetet utan i möjligheten i att vara medmänniska och möjligheten visa klienten empati och bekräftelse i deras våldsberättelser. Distanen som blir i ett telefonsamtal försvårar helt enkelt.

Pandemin har bidragit till olika omställningar i verksamheterna för våra respondenter, som har haft en effekt på både arbetet i sig och klienter. En av dessa omställningar är den digitala kontakten med klienterna. Nästa citat kommer från en respondent på kvinnojour som

beskriver hur verksamheten behövt ställa om sitt arbete, samt vilka effekter de givit klienterna att ha digital kontakt.

Dels så har vi ju inga fysiska stödsamtal längre utan dem är ju på telefon eller digitalt på något sätt..eh så det blir ju en ganska stor begränsning för många. Jag kan även väl säga till en viss del att det kan vara positivt för att jag upplever att en del som ringer till oss är mer bekväma med att prata med telefon.. och kan tycka att det är ganska skönt för att du får en annan anonymitet, än om man sitter i ett rum tillsammans och pratar. Medans en del tycker tvärtom, dem vill jättegärna ha ett fysiskt samtal för att dem tycker att det är lättare.

-Kvinnojour 2

En del har föredragit digitala samtal då man får en annan typ av anonymitet enligt citatet ovan, för andra har det varit en ganska så stor begränsning då det hellre har ett fysiskt möte. Båda respondenterna från kvinnojourerna berättar om nedstängningar av delar av sina verksamheter. Alla stödsamtal ges numera på telefon eller digitalt. Uttalande från kvinnojour 2 beskrev omställningen som en positiv utveckling som vissa klienter ändå verkade uppskatta, då dessa samtal kan stärka anonymiteten. Medan respondent kvinnojour 1, lyfter fram vad som går förlorat i ett digitalt samtal, och uppmärksammar framförallt med uttalandet nedan problematiken att det “trygga fysiska rummet” för den våldsutta uteblir:

...det kan vara ganska tryggt att komma hit och ha ett samtal dels befinner man sig i ett helt annat rum där inget våld har utövats, så det är lättare att prata om dom sakerna sen så finns inte heller någon möjlighet att nån skulle kunna höra våra samtal.

-Kvinnojour 1

Citatet lyfter inte bara vad som har gått förlorat då stödsamtal endast sker per telefon, utan också ger en nyans av hur våldet kan påverka den drabbade. Under katastrofer visar Röda

Korset (IFCR 2015) att det blir färre säkra platser för våldsutsatta kvinnor och barn att söka sig eftersom katastrofer ofta leder till skador på infrastruktur och bebyggelser. Vi gör ändå kopplingen med vår tids covid-19 pandemi till det katastroftillstånd för våldsutsatta som begränsar tillgängligheten till trygga platser. Eftersom pandemin resulterat i isolering och att våldsutsatta i större utsträckning idag blir hemma tillsammans med sina förövare.

Vi tolkar även citatet ovan som en rädsla för vem som kan höra ens samtal när det inte sker på en trygg plats. Respondenten berättar att många samtal blir avbokade under pandemin. På grund av att de våldsutsatta kvinnorna inte har möjlighet att ta samtalen på grund av att de tillfälligen som står till buds att vara ensam har minskat då fler är hemma på grund av covid-19.

6.5 Sammanfattning resultatdel

Huvudresultatet visar att respondenterna beskriver hur de alla har anpassat sina verksamheter utefter smittskyddets riktlinjer. Utrymme finns kvar för att träffa klienter för socialsekreterarna under pandemin i vad som kan argumenteras vara "nödvändiga möten" vilket kan ses som en form av handlingsutrymme för den enskilde att själv bestämma över. De två respondenter från kvinnojourer som har skyddade boenden träffar fortfarande sina inneboenden då de inte anses fungera på något annat sätt. Alla respondenter är samstämmiga i upplevelsen om att förändringarna på grund av covid-19 påverkar relationen med klienterna på något sätt. Digitaliseringen som fått ta över de flesta möten ses både som en styrka och svaghet. Fördelen ligger i att vara flexibel och kunna möta de klienter som föredrar digitala samtal, medan i andra situationer är det betydligt svårare med digitala möten såsom vid utredningsarbetet och utredning om våldsutsatthet. Respondenterna från socialtjänsten har själva lyft upp några identifierbara problem med omställningen till digitala möten som exempelvis att säkerställa att ingen annan är närvarande under samtalen som på så vis riskerar att påverka klientens svar under pågående utredningar. Det framstår också som en osäkerhet från organisationen på socialtjänstenheterna om när och till vem man ska ställa frågan om våld. Våldsutsatthet förekommer ofta men att de våldsutsatta inte själva alltid berättar om sin utsatthet eller därför sökt sig till socialtjänsten för stöd. Alla respondenter menar på att samtala med andra kollegor och använda sig av handledning är betydelsefulla verktyg för att hantera stressfulla och frustrerande situationer som kan uppstå i arbetet. Som att exempelvis hantera våldsutsatthet och att inte kunna ge det stöd man själv önskar. Samt att vänta på de

våldsutsatta kvinnorna som på grund av covid inte längre kan komma i kontakt med kvinnojour och socialtjänst på samma sätt som innan pandemin. De copingstrategier som används av respondenterna är flera, beroende på om situationen kan påverkas av den enskilde eller inte. Bland annat kan känslomässig copingstrategi genom att söka socialt stöd eller informationssökning, tolkas utifrån respondenternas användning av processhandledningen och samtalen med kollegor.

7. Avslutande diskussion

Under pandemin har risken för våldsutsatthet ökat och haft den effekten att begränsa de våldsutsatta än mer i deras möjlighet att söka stöd och skydd. De våldsutsatta kvinnorna är i behov av strukturerat stöd från samverkande professionell med kompetens och förståelse för den komplexa problematiken som det innebär att vara våldsutsatt. Socialtjänsten och kvinnojourer och andra verksamheter som hanterar frågor om våld i nära relationer har ett stort ansvar för att tillgodose deras behov genom bland annat stödsamtal, vägledning och skyddat boende.

Syftet med studien har varit att undersöka om socialarbetares arbetet med våld i nära relationer förändrats under covid-19 pandemin och vad för strategier de använder för att hantera arbetet. För att besvara första frågeställningen som var följande: ”Hur beskriver socialarbetare sitt arbete med våld i nära relationer och de strategier de använder för att hantera sitt arbete?”.

Utifrån empirin besvarar vi första frågeställningen med att det förekommer svårigheter med att upptäcka våld och det beskrevs även vara svårt att fråga om våld utifrån socialsekreterarna. Det skiljer sig också mellan socialtjänstens enheter om vem som ska ansvara och behandla våld i nära relationer ärenden. Upplevelsen av frustration var något alla våra respondenter beskrev då det inte varit möjligt att kunna ge stöd till de våldsutsatta. För att hantera arbetet upplevs handledning och samtal med kollegor som ett viktigt verktyg.

Vår andra frågeställningen ”Hur beskriver socialarbetare att deras arbete med våldsutsatta kvinnor har förändrats under covid-19?” besvaras med att covid-19 pandemin har försvårat för våldsutsatta kvinnor att nå den hjälp och stöttning de behöver, vilket är något som socialarbetare i studien är medvetna om och försöker hantera konsekvenserna av pandemin med både känslfokuserad och problemlösningsfokuserad copingstrategi. Den stora digitala omvandlingen har dock inneburit svårigheter för socialsekreterare att upptäcka våldet bland annat genom att en djupare relation går förlorat i det digitala mötet vid samtal och utredningar om våldet. Utredningsmässigt för socialsekreterarna blir det digitala mötet också problematiskt då det är svårt att veta ifall det är någon annan närvarande. Det kan begränsa den våldsutsatta kvinnan till att vilja tala öppet. Samtidigt som digitalt samtalsstöd från

kvinnjour för de våldsutsatta kvinnorna kunde upplevas som något positivt av några som uppskattade den ökade anonymiteten.

Pandemin har satt fokus på att våldsutsattheten ökar, vilket förhoppningsvis ska leda till mer resurser ges till dem utsatta och de verksamheter som arbetar med frågan. Vi anser att det är önskvärt med mer forskning kring hur socialt arbete har påverkats och utvecklats till följd av pandemin. Det är även intressant att ta del av forskning om vad pandemin har haft för effekter på hanteringen av våld i nära relationer för socialt arbete i stort.

8. Referenslista

Astvik, Melin & Allvin (2014) Survival strategies in social work: a study of how coping strategies affect service quality, professionalism and employee health, *Nordic Social Work Research*, 4:1, 52-66, DOI: [10.1080/2156857X.2013.801879](https://doi.org/10.1080/2156857X.2013.801879)

Blomberg, Staffan & Dunér, Anna (2015). Biståndshandläggares yrkesroll och handlingsutrymme inom äldreomsorgen. I: Johansson, Staffan, Dellgran, Peter & Höjer, Staffan (red.). *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm: Liber

Campbell, A.M., 2020. An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaborations to save lives. *Forensic Sci. Int. Rep.* 2, 100089. <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2020.100089>

Cuadra, C.B., 2016. Socialtjänstens roll i samhällets krisberedskap – en studie ur personalens perspektiv. *Socialvetenskaplig Tidskr.* 23. <https://doi.org/10.3384/SVT.2016.23.2.2327>

Ekström, Veronica (2016). Det besvärliga våldet - Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. Linköping: Linköpings universitet.

Ekström, Veronica (2018) Forskning om socialtjänstens arbete med våld i nära relationer. I: Sinisalo, E & Moser Hällen, L. (red). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. Första upplagan. Stockholm: Liber. 144-158. (Ekström 2018a)

Ekström, V., 2018. Gränsytor under förhandling: *Socialvetenskaplig Tidskr.* 25, 269-286-269–286. <https://doi.org/10.3384/SVT.2018.25.3-4.2367> (Ekström 2018b)

Enander, Viveka & Nilsson, Mary (2019). Socialtjänstens ansvar. I: Heimer, Gun, Björck, Annika, Albért, Ulla & Haraldsdotter, Ylva (red). *Våldsutsatta kvinnor: Samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur. 199–233.

Eriksson, Marie (2019) Särskild sårbarhet – våldsutsatta kvinnor och barn som upplever våld. I: Heimer, Gun, Björck, Annika, Albért, Ulla & Haraldsdotter, Ylva (red). *Våldsutsatta kvinnor: Samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur. (97-127)

FN, 2020. [WWW Document]. Förenta Nationerna. URL <https://unric.org/sv/covid-19-fn-uppmanar-till-atgarder-mot-vald-i-nara-relationer/> (accessed 3.18.21)

Folkman, Susan & Lazarus, Richard (1988) *The relationship between coping and emotion: Implication for research* Social Science Med. Vol. 26, No. 3, pp. 309-317

Global definition av socialt arbete - International Federation of Social Workers [WWW Document], n.d. URL <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> (accessed 4.4.21).

Humphreys, K.L., Myint, M.T., Zeanah, C.H., 2020. Increased Risk for Family Violence During the COVID-19 Pandemic. *Pediatrics* 146. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0982>

Jacobsen, Dag Ingvar (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Staffan (2015b). Policyimplementering - Att förändra verksamheten i människobehandlande organisationer. I: Johansson, Staffan, Dellgran, Peter & Höjer, Staffan (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur. 252-269.

Kalman, Hildur & Johansson, Stina (2019). Skydd av försökspersoners respektive informanternas anonymitet. I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.). *Etiska Dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups, 41–55.

Kunosson, Chrystal (2019) Ideella organisationer. I: Heimer, Gun, Björck, Annika, Albért, Ulla & Haraldsdotter, Ylva (red). *Våldsutsatta kvinnor: Samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur. (357-369)

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lazarus, Richard (1991) *Emotion and adaptation*. New York : Oxford University Press

Lipsky, M., 2010. *Street-Level Bureaucracy, 30th Anniversary Edition: Dilemmas of the Individual in Public Service*. Russell Sage Foundation, New York, UNITED STATES.

Maglajlic, R.A., 2019. Organisation and delivery of social services in extreme events: Lessons from social work research on natural disasters. *Int. Soc. Work* 62, 1146–1158.
<https://doi.org/10.1177/0020872818768387>

Mattsson, Tina (2017). *Våld i barnavårdsutredningar*. Malmö: Gleerups

Parkinson, D., 2019. Investigating the Increase in Domestic Violence Post Disaster: An Australian Case Study. *J. Interpers. Violence* 34, 2333–2362.
<https://doi.org/10.1177/0886260517696876>

Pfitzner, N., Fitz-Gibbon, K. and True, J. (2020). Responding to the ‘shadow pandemic’: practitioner views on the nature of and responses to violence against women in Victoria, Australia during the COVID-19 restrictions. Monash Gender and Family Violence Prevention Centre, Monash University, Victoria, Australia. Publication date: 8 June 2020 ISBN: 978-0-9953934-9-3

Ponnert, Lina & Svensson Kerstin (2015). Standardisering som lösning. I: Johansson, Staffan, Dellgran, Peter & Höjer, Staffan (red.) *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur 214-226.

Rapeli, M., Cuadra, C., Dahlberg, R., Eydal, G.B., Hvinden, B., Ómarsdóttir, I.L., Salonen, T.,

2018. Local social services in disaster management: Is there a Nordic model? *Int. J. Disaster Risk Reduct.* 27, 618–624. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2017.07.018>

Rauhaus, B.M., Sibila, D., Johnson, A.F., 2020. Addressing the Increase of Domestic Violence and Abuse During the COVID-19 Pandemic: A Need for Empathy, Care, and Social Equity in Collaborative Planning and Responses. *Am. Rev. Public Adm.* 50, 668–674. <https://doi.org/10.1177/0275074020942079>

Sinisalo, E. och Moser Hällén, L. (2018a) Att fråga om våld inom socialtjänsten I: Sinisalo, E & Moser Hällén, L. (red) *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. Första upplagan. Stockholm: Liber. 73-88

Sinisalo och Moser Hällén (2018b) Den ideella sektorn och våld i nära relationer. I: Sinisalo, E & Moser Hällén, L. (red). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. Första upplagan. Stockholm: Liber. 279-288.

Sinisalo, E. och Moser Hällén, L. (2018c) Ingen förblir oberörd. I: Sinisalo, E & Moser Hällén, L. (red) *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. Första upplagan. Stockholm: Liber. 321-334.

Slakoff, D.C., Aujla, W., PenzeyMoog, E., 2020. The Role of Service Providers, Technology, and Mass Media When Home Isn't Safe for Intimate Partner Violence Victims: Best Practices and Recommendations in the Era of COVID-19 and Beyond. *Arch. Sex. Behav.* 49, 2779–2788. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01820-w>

Socialstyrelsen (2016). *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOSFS, 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Stockholm: Socialstyrelsen.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Internetkällor:

Brottsförebyggande rådet (2020). Statistik utifrån brottstyper – Våld i nära relationer. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> [2021-03-07]

Folkhälsomyndigheten [WWW Document], n.d. URL <http://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/coronavirus> [2021-03-06]

IFRC (2015) Unseen, unheard: Gender-based violence in disasters.- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Geneva, [Unseen, unheard: Gender-based violence in disasters – Global study \(ifrc.org\)](https://www.ifrc.org/publications/unseen-unheard-gender-based-violence-in-disasters-global-study) [2021-03-08]

International federation of social workers (2014). Global definition of social work. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> [2021-04-16]

Regeringskansliet, R. och, 2021. Nya regler införs för gym- och sportanläggningar, badhus, handelsplatser och platser för privata sammankomster [WWW Document].

Regeringskansliet. URL

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/01/nya-regler-infors-for-gym--och-sportanlaggningar-badhus-handelsplatser-och-platser-for-privata-sammankomster/> [2021-03-06]

Regeringskansliet, R. och, 2020. Strategi med anledning av det nya coronaviruset [WWW Document]. Regeringskansliet. URL

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-arbete-med-coronapandemin/strategi-med-anledning-av-det-nya-coronaviruset/> [2021-03-06]

UNICEF (2018) Vem skyddar mig från våld? UNICEF Sverige.

<https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/vem-skyddar-mig-fran-vald> [2021-03-08]

WHO 2020 [WWW Document], n.d. URL

<https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19> [2021-03-05]

9. Bilagor

Bilaga 1. Informationsbrev till respondenter

2021-03-12

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INFORMATIONSBREV

Hej,

Vi är två studenter på socionomprogrammet på Göteborgs Universitet som just nu skriver vår c-uppsats på termin 6. Vi är intresserade av att undersöka om Covid-19 har förändrat arbetet med våld i nära relationer för socialarbetare på något sätt. Vi vänder oss därför till er för att vi önskar intervjua socialarbetare som arbetar med våld i nära relationer på något sätt.

Mer specifikt intresserar vi oss för att veta hur professionella inom socialt arbete med inriktning på våld mot kvinnor och barn, upplever att de behövt förändra sitt arbetssätt under pandemin för att möta klienternas behov, men också för att själva hantera krav på smittsäkra arbetsmetoder. Vi anser att syftet med studien är viktig eftersom risken för att drabbas av våld är ett socialt problem och det är intressant att få ta del av hur rådande situation där pandemins krav på smittsäkra arbetsmetoder parallellt med att kunna erbjuda viktiga samhällstjänster och service har påverkats. Det kommer vara en webbaserad intervju över zoom, där vi båda två kommer att medverka vid intervjutillfället. Intervjun beräknas att ta cirka 30-40 minuter och är planerade att genomföras under vecka 13 och 14. Medverkandet i studien är frivilligt och det går att avbryta sitt deltagande när som helst under intervjun, det går självklart också bra att låta bli att svara på frågor. För att vi ska kunna genomföra intervjun med er, behöver vi inhämta ditt samtycke och det görs i början av intervjun. För att underlätta analysprocessen önskar vi få spela in intervjuerna. Informationen som samlas in kommer inte att användas i något annat syfte än för vår studie och inspelningen kommer att förstöras efter avslutat arbete. Alla personuppgifter, arbetsplatsen samt stad kommer att oidentifieras. Resultaten kommer sen att delas med vår handledare och andra kursdeltagare. När studien är färdig och godkänd kommer ett exemplar arkiveras online vid Göteborgs Universitet. Vi skickar gärna ett exemplar till dig om du önskar!

Vi skulle vara väldigt tacksamma om ni skulle vilja ta er tid och ställa upp i vår studie! Om det är något ni undrar över om intervjun, får ni mer än gärna höra av er till oss på nedanstående mailadresser eller till våran handledare. Är du intresserad av att delta så återkoppla till Jasmin eller Ida innan den 26:e mars.

Med vänliga hälsningar

Ida Marie Tapper

Jasmin Mortazavi

Handledare: Lena Sawyer

gustapid@student.gu.se

gusjasmo@student.gu.se

lena.sawyer@socwork.gu.se

Bilaga 2. Intervjuguide

Bakgrundsfrågor/ arbete

- Kan du berätta om din yrkesmässiga bakgrund för oss?
- Vad har du för erfarenhet av att arbeta med frågor om just våld i nära relation?
- Kan du beskriva dina nuvarande arbetsuppgifter?

Våld§

- Kan du beskriva hur ni arbetar med våld i nära relationer i er verksamheten?
- Använder ni några specifika strategier/metoder när ni arbetar med våldsutsatta, i så fall vilka?
- Vilka svårigheter upplever du med att upptäcka att våld förekommer?
- Vilken hjälp och insatser kan ni erbjuda våldsutsatta?
- Om du själv fick önska, vad för slags stödinsatser skulle du vilja se att det fanns att tillgå?

Covid-19 pandemin

- Vad har arbetsplatsen för policy för minskad smittspridning och säker arbetsmiljö?
- Har ni fått några nya riktlinjer gällande arbetet med våld i nära relation under pandemin och isåfall vilka?
- Kan du ge exempel på om pandemin inneburit några begränsningar för dig att utföra ditt arbete?
- Hur arbetar ni med dem som har begränsad tillgång till teknik?
- Har arbetsbelastningen förändrats efter covid-19 och isåfall på vilket sätt?
- Upplever du att pandemin har eller kan leda till en positiv utveckling i arbetet mot våld? Ge exempel.
- Hur hanterar man situationer när man inte har möjlighet att ge det stöd man ser behövs?
- Hur påverkar det dig att inte kunna ge samma stöd som tidigare (pga pandemin)?

Övrigt

- Är det något mer som du skulle vilja tillägga?